ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 11.12.2002
COM(2002) 714 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυμένη Ευρώπη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανταγωνιστικότητα - δηλαδή η ικανότητα της οικονομίας να εξασφαλίζει στους πολίτες υψηλά και συνεχώς βελτιούμενα επίπεδα διαβίωσης και υψηλούς ρυθμούς απασχόλησης σε βιώσιμη βάση - βρίσκεται στο επίκεντρο των φιλόδοξων στόχων που τέθηκαν για την Ευρωπαϊκή Ένωση στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβώνα την άνοιξη του 2000.

Η επίτευξη του στόχου αυτού εξαρτάται από την ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διατηρήσει και να αναπτύξει την ανταγωνιστικότητα της μεταποιητικής βιομηχανίας της. Η αλληλεξάρτηση της βιομηχανίας με τον τομέα των υπηρεσιών δεν μπορεί να αγνοηθεί, ενώ η προοδευτική ανάθεση επιχειρηματικών υπηρεσιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing) μείωσε φαινομενικά το μέγεθος της μεταποιητικής βιομηχανίας.

Ωστόσο, για να μπορέσει η Ευρώπη να διατηρήσει και να αυξήσει την ευημερία της, ανταποκρινόμενη συγχρόνως στις ευρύτερες κοινωνικές, περιβαλλοντικές και διεθνείς φιλοδοξίες της, χρειάζεται απαραιτήτως το σφρίγος και το δυναμισμό της βιομηχανίας.

Η ευρωπαϊκή βιομηχανία είναι σύγχρονη και, από πολλές απόψεις, επιτυχημένη. Ωστόσο, ο χαμηλός ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητάς της αποτελεί σοβαρή πηγή ανησυχίας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, την παραμονή της διεύρυνσης, η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ, που θεσπίστηκε το 1990, για να διασφαλίσει ότι εφαρμόζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αν εξασφαλιστεί η προϋπόθεση αυτή, τότε η ΕΕ θα είναι σε θέση να αξιοποιήσει πλήρως το βιομηχανικό δυναμικό της κατά τα προσεχή έτη και να προχωρήσει προς την επίτευξη των ευρύτερων στόχων της.

Η διεύρυνση θα αποτελέσει σημαντική πηγή ευκαιριών για τη βιομηχανία τόσο των νέων όσο και των σημερινών κρατών μελών και θα συμβάλει θετικά στην εν γένει ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας.

Η ανταγωνιστικότητα της μεταποιητικής βιομηχανίας αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η βιώσιμη ανάπτυξη έχει τρεις πυλώνες: οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό. Για να επιτελεστεί πρόοδος προς την κατεύθυνση της επίτευξης του στόχου της βιωσιμότητας, πρέπει η ΕΕ να αντιμετωπίσει με ισορροπημένο τρόπο κάθε πυλώνα. Τυχόν υποβάθμιση του ενός ή του άλλου πυλώνα θα είχε ως μοναδικό αποτέλεσμα την απώλεια του συνολικού στόχου. Κατά συνέπεια, η ανταγωνιστικότητα αποτελεί αναγκαία συνιστώσα για την επιτυχή εφαρμογή της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε τρεις βασικούς παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας: γνώση, καινοτομία και επιχειρηματικότητα.

- Η Ευρώπη πρέπει να βρίσκεται στην αιχμή της γνώσης. Έχει επανειλημμένως επισημανθεί η ανάγκη για περισσότερες και αποτελεσματικότερες προσπάθειες στον τομέα της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης και της έρευνας, ούτως ώστε η γνώση αυτή να τεθεί στη διάθεση της βιομηχανίας. Πρέπει να αναπτυχθούν νέες τεχνολογίες, περιλαμβανομένων των τεχνολογιών της κοινωνίας της πληροφορίας (ΤΚΠ), της βιοτεχνολογίας και της νανοτεχνολογίας, καθώς και οι δεξιότητες και η τεχνογνωσία που απαιτούνται για να καταστεί δυνατή η χρήση τους.

- Η ευρωπαϊκή βιομηχανία πρέπει επίσης να γίνει περισσότερο καινοτόμος. Κάθε τομέας και κάθε δραστηριότητα πρέπει συνεχώς να επινοεί, να βελτιώνει και να τελειοποιεί τα προϊόντα, τις υπηρεσίες και τις μεθόδους του. Πρέπει να δημιουργηθούν οι συνθήκες που απαιτούνται για την τόνωση μιας σφριγηλής καινοτομίας.

- Η Ευρώπη πρέπει, επίσης, να αναπτύξει την επιχειρηματική της ικανότητα να αναλαμβάνει κινδύνους και να αναπτύσσει νέες και μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Οι Ευρωπαίοι φαίνονται υπερβολικά διστακτικοί ως προς την ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων. Φαίνεται ακόμη ότι ικανοποιούνται πολύ εύκολα με την περιορισμένη ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους και ότι είναι εξαιρετικά απρόθυμοι να αναγνωρίζουν και να ανταμείβουν την κοινωνική συμβολή όσων αναλαμβάνουν κινδύνους.

Η βιομηχανική πολιτική έχει οριζόντιο χαρακτήρα και αποσκοπεί στη διασφάλιση βασικών συνθηκών που να ευνοούν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας. Τα μέσα της, τα οποία είναι τα ίδια μέσα με εκείνα της πολιτικής επιχειρήσεων, αποβλέπουν στη δημιουργία των βασικών συνθηκών στα πλαίσια των οποίων οι επιχειρηματίες και οι επιχειρήσεις μπορούν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, να αξιοποιούν τις ιδέες τους και να επωφελούνται από τις ευκαιρίες που τους παρουσιάζονται.

Ωστόσο, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιμέρους τομέων. Κατά συνέπεια, πρέπει να εφαρμόζεται διαφορετικά, ανάλογα με τον εκάστοτε τομέα. Παραδείγματος χάριν, πολλά προϊόντα, όπως τα προϊόντα της φαρμακοβιομηχανίας, της χημικής βιομηχανίας ή της αυτοκινητοβιομηχανίας, υπόκεινται σε λεπτομερείς ειδικές κανονιστικές ρυθμίσεις, λόγω των εγγενών χαρακτηριστικών ή της χρήσης τους.

Επομένως, η βιομηχανική πολιτική συνδυάζει συγχρόνως μια οριζόντια βάση με τομεακές εφαρμογές.

Η Επιτροπή, για να διασφαλίσει ότι η βιομηχανική πολιτική ανταποκρίνεται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες προκλήσεις, πρέπει επίσης να διενεργεί λεπτομερείς αναλύσεις και να παρακολουθεί τακτικά την ανταγωνιστική κατάσταση αυτών των τομέων. Αυτοί οι «έλεγχοι πραγματικότητας» της παρέχουν τη δυνατότητα να αξιολογεί την καταλληλότητα του μείγματος πολιτικής.

Η βιομηχανική πολιτική πρέπει επίσης να μεριμνά ώστε και οι άλλες πολιτικές να συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Κατά συνέπεια, καλύπτει ένα ευρύτατο πεδίο, ενώ πολλά από τα μέσα που χρησιμοποιεί είναι επίσης και μέσα άλλων τομέων πολιτικής. Η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας εξαρτάται από πολιτικές όπως ο ανταγωνισμός, η εσωτερική αγορά, η έρευνα και ανάπτυξη, η εκπαίδευση, το εμπόριο και η βιώσιμη ανάπτυξη.

Αυτό που χρειάζεται περισσότερο απ' όλα είναι η εξισορρόπηση αυτών των μέσων ως προς τους διάφορους στόχους που επιδιώκουν, με προσεκτική συνεκτίμηση των συνεπειών που έχουν για τη βιομηχανία. Επομένως, η βιομηχανική πολιτική χρειάζεται μια αυστηρή μέθοδο εργασίας για τη μεγιστοποίηση των δυναμικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ αυτών των πολιτικών.

Μέσα όπως η αξιολόγηση αντικτύπου και η ανάλυση κόστους-οφέλους, τα οποία αποτελούν ήδη μέρος της πολιτικής της Επιτροπής, αναπτύσσονται και τελειοποιούνται στην πράξη, κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται ότι οι πολιτικές παρεμβάσεις είναι απόλυτα προσαρμοσμένες στις υπάρχουσες ανάγκες και προβλέψιμες ως προς τα αποτελέσματά τους.

Η ίδια η βιομηχανική πολιτική πρέπει να είναι καινοτόμος, π.χ. αναπτύσσοντας νέα και λιγότερο «οχληρά» κανονιστικά «εργαλεία», επικεντρωμένα περισσότερο στα αποτελέσματα παρά στα χρησιμοποιούμενα μέσα, αφήνοντας στη βιομηχανία την ευχέρεια να εξεύρει τις δικές της τεχνικές λύσεις και εκμαιεύοντας τη δέσμευση της ίδιας της βιομηχανίας. Οι διαβουλεύσεις με το ευρύ κοινό πρέπει να προωθούν την ευρύτερη δυνατή κατανόηση των θεμάτων και των πολιτικών.

Η παρούσα ανακοίνωση επισημαίνει ζητήματα και υποδεικνύει ισορροπημένες και ολοκληρωμένες λύσεις. Η εξεύρεση των λύσεων αυτών σε συγκεκριμένες συνθήκες και η διασφάλιση της σωστής εφαρμογής τους απαιτούν συνεχή επαγρύπνηση, ανάλυση και συζήτηση.

Η Επιτροπή προορίζει την ανακοίνωση αυτή ως την αφετηρία μιας διαδικασίας εξέτασης της καταλληλότητας και της ισορροπίας με την οποία εφαρμόζεται η βιομηχανική πολιτική της.

- Κατ' αρχάς, καλεί τα άλλα κοινοτικά όργανα να συζητήσουν την προσέγγιση που περιγράφεται στην ανακοίνωση και να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους.

- Δεύτερον, προτίθεται να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο οι δικές της βασικές πολιτικές συνδέονται με την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας.

- Τρίτον, υπενθυμίζοντας ότι το μεγαλύτερο μέρος της βιομηχανικής πολιτικής δεν υλοποιείται σε επίπεδο ΕΕ, αλλά ανήκει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να εξετάσουν τις δικές τους βιομηχανικές πολιτικές υπό το φως της παρούσας ανακοίνωσης. Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού, που θεσπίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας, παρέχει ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούν να συζητηθούν, να αναπτυχθούν και να βελτιωθούν οι επιδόσεις των εθνικών πολιτικών.

Η Επιτροπή καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να συμβάλουν σ' αυτή τη διαδικασία. Προτίθεται να υποβάλει έκθεση, μέσα στο 2003, για τα αποτελέσματα που θα επιτευχθούν, ενώ ενδέχεται να αναλάβει και περαιτέρω πρωτοβουλίες.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυμένη Ευρώπη

Πίνακας περιεχομένων

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 7

II. Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ 9

II.1 Η βιομηχανία ως πηγή του πλούτου της Ευρώπης 9

II.2 Μια συνοπτική εικόνα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας: μερικές τάσεις, ισχυρά σημεία και αδυναμίες 10

II.2.1. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία είναι σύγχρονη και ανταγωνιστική από πολλές απόψεις . 10

II.2.2. ...αλλά παρουσιάζει χαμηλή αύξηση παραγωγικότητας 12

II.2.3 Οι ΜΜΕ, που σταδιακά εντάσσονται σε ομίλους και δίκτυα παραγωγής, διαδραματίζουν καίριο ρόλο 13

III. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ 15

III.1. Έχει ήδη σημειωθεί σημαντική - αλλά άνιση - πρόοδος 15

III.2. Ορισμένοι τομείς θα εξακολουθήσουν να χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή 15

III.3. Η διεύρυνση προσφέρει νέες ευκαιρίες για ανταγωνιστική αναδιοργάνωση 16

IV. ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΜΙΑ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ 18

IV.1. Η πρόκληση της παγκοσμιοποίησης 18

IV.2 Τεχνολογικές και οργανωτικές αλλαγές 19

IV.3 Ο βασικός ρόλος της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας 19

IV.4. Βιωσιμότητα (αειφορία) και νέα κοινωνικά αιτήματα 20

V. Η ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ 22

V.1 Οριζόντιοι παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη 22

V.1.1 Προώθηση της καινοτομίας, της γνώσης και της έρευνας 23

V.1.2 Επιχειρηματικότητα 24

V.1.3. Προώθηση μια βιώσιμης δομής βιομηχανικής παραγωγής 25

V.2. Επανεξέταση της προσέγγισης της ΕΕ για τη βιομηχανική πολιτική 26

V.2.1. Η καίρια σημασία των βασικών συνθηκών 26

V.2.2. Μια πιο συστηματική προσέγγιση της ΕΕ για τη βελτίωση των βασικών συνθηκών29
V.2.3. Βελτίωση της ολοκλήρωσης των πολιτικών της ΕΕ που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας 31
V.2.4. Αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών της βιομηχανίας των υποψήφιων χωρών 35
V.2.5. Προσπάθεια βελτίωσης της παγκόσμιας διακυβέρνησης 35
V.2.6. Η τομεακή σημασία της επανεξεταζόμενης προσέγγισης 37
VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ..... 39
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:..... 41

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι βασικές αρχές της βιομηχανικής πολιτικής που εφαρμόζεται σήμερα στην ΕΕ καθορίστηκαν σε ανακοίνωση που εκδόθηκε το 1990[1]. Σκοπός της προσέγγισης αυτής ήταν να δημιουργηθούν οι απαραίτητες βασικές συνθήκες, ώστε οι επιχειρήσεις να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να αντισταθμιστούν, όπου χρειάζεται, οι ανεπάρκειες της αγοράς. Για την επίτευξη του στόχου αυτού έπρεπε να χρησιμοποιούνται τα μέσα που προβλέπονταν από διάφορες άλλες κοινοτικές πολιτικές.

Έκτοτε, το πολιτικό πλαίσιο μεταβλήθηκε. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει μετατραπεί σε Ευρωπαϊκή Ένωση που απαρτίζεται από 15 κράτη μέλη, ενώ 10 ακόμη χώρες θα προσχωρήσουν στο άμεσο μέλλον. Το ενιαίο νόμισμα εδραίωσε μια πραγματική εσωτερική αγορά, η οποία επεκτάθηκε στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) και στις υποψήφιες χώρες. Ο Γύρος της Ουρουγουάης διηύρυνε σε μεγάλο βαθμό τους κανόνες του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος.

Οι διαδοχικές ανακοινώσεις που εκδόθηκαν κατά την τελευταία δωδεκαετία ανέπτυξαν την πολιτική που είχε χαραχθεί το 1990[2]. Με τον τρόπο αυτό, η ακολουθούμενη προσέγγιση βελτιωνόταν προϊόντος του χρόνου, ιδίως για να υπογραμμιστεί ο καίριος ρόλος τον οποίο διαδραματίζουν η γνώση και η καινοτομία σε μια παγκόσμια οικονομία, αν και οι βασικές παράμετροι παρέμειναν οι ίδιες.

Μια άλλη ανακοίνωση[3], που εκδόθηκε κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, επέστησε την προσοχή στην επιβράδυνση την οποία παρουσιάζει η αύξηση της παραγωγικότητας στην ΕΕ και προειδοποίησε ότι η εξέλιξη αυτή ενδέχεται να διακυβεύσει το **στόχο που τέθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας, το 2000, να καταστεί η ΕΕ, έως το 2010, η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης παγκοσμίως, ικανή να δημιουργεί βιώσιμη ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.** Η σημασία της ανταγωνιστικότητας και η αυξημένη ανάγκη για δημιουργία συνεργειών μεταξύ της βιομηχανικής πολιτικής, της πολιτικής έρευνας και ανάπτυξης (Ε&Α) και της ενιαίας αγοράς υπογραμμίστηκε επίσης από την απόφαση την οποία έλαβαν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης να δημιουργήσουν, στους κόλπους του Συμβουλίου, ένα νέο φορέα ο οποίος θα εξετάζει όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα.

Καθώς ο πλούτος αυξάνει, θέματα όπως η βιώσιμη ανάπτυξη (αειφορία) και η ασφάλεια αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία για τους ευρωπαίους πολίτες. Η διαπίστωση αυτή αντικατοπτρίζεται στην **υιοθέτηση, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ του 2001, της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη**, σκοπός της οποίας είναι η

---

1 'Η βιομηχανική πολιτική σε ένα ανοικτό και ανταγωνιστικό περιβάλλον - Κατευθύνσεις για μια κοινοτική προσέγγιση' [COM (90) 556 τελικό].

2 Η Λευκή Βίβλος του 1993 για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα τόνισε τη σημασία των ΜΜΕ, των υποδομών και των νέων τεχνολογιών. Στην ανακοίνωση του 1994 [«Μια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας», COM (94) 319 τελικό], η έμφαση δόθηκε στα άυλα στοιχεία και στη βιομηχανική συνεργασία. Το ζήτημα της παγκοσμιοποίησης εξετάστηκε στην ανακοίνωση του 1999 [«Η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων ενόψει της παγκοσμιοποίησης - πώς να την ενισχύσουμε», COM (98) 718 τελικό].

3 «Παραγωγικότητα: το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών οικονομιών και επιχειρήσεων» [COM (2002) 262 τελικό].

ταυτόχρονη επιδίωξη της επίτευξης των στόχων που υπάγονται στους τρεις πυλώνες - οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό - στους οποίους θεμελιώνεται αυτή η στρατηγική. Η έμπρακτη εφαρμογή της στρατηγικής προϋποθέτει την απόλυτη συνοχή μεταξύ των πολιτικών που ακολουθούνται στα πλαίσια των αντίστοιχων πυλώνων.

Η βιομηχανική πολιτική έχει να διαδραματίσει έναν καίριο ρόλο για να βοηθήσει την ΕΕ να επιτύχει τους στόχους της Λισσαβώνας και του Γκέτεμποργκ. Την παραμονή μιας διεύρυνσης η οποία θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές στο βιομηχανικό τοπίο της Ευρώπης και θα δημιουργήσει ειδικά προβλήματα που θα επηρεάσουν τη βιομηχανία στα νέα κράτη μέλη, επιβάλλεται η επανεξέταση αυτής της πολιτικής, ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι η ΕΕ θα έχει στη διάθεσή της τα μέσα με τα οποία θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις ανάγκες μιας διευρυμένης Ευρώπης. Η επανεξέταση αυτή πρέπει να συμβάλει στην ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ της βιομηχανικής πολιτικής και των άλλων πολιτικών που είναι προσανατολισμένες προς την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

Η ενίσχυση του αναπτυξιακού δυναμικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να παραμείνει κεντρικός στόχος της βιομηχανικής πολιτικής. Αποβλέπει στην ενδυνάμωση της ικανότητας της Ένωσης να επιτυγχάνει υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης και να δημιουργεί υψηλά επίπεδα διαβίωσης και πολυάριθμες και βιώσιμες θέσεις απασχόλησης.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, **η βιομηχανική βάση της Ένωσης πρέπει να ενισχυθεί μέσω ειδικών πολιτικών.** Πράγματι, μια δυναμική βιομηχανία έχει θετικές συνέπειες στο σύνολο της οικονομίας, αυξάνοντας τις αναπτυξιακές δυνατότητες και το σφρίγος του οικονομικού ιστού και προωθώντας την καινοτομία και την κατάρτιση ως αποτέλεσμα της αυξημένης ζήτησης δεξιοτήτων. Με την προοπτική αυτή, η βιομηχανική πολιτική διαδραματίζει καίριο ρόλο, δίνοντας έμφαση στις στρατηγικές, στη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος και στην παροχή σαφούς υποστήριξης σε επενδύσεις που μπορούν να δημιουργήσουν ανάπτυξη. Με βάση την οριζόντια προσέγγιση που αποβλέπει στη διαμόρφωση κατάλληλων βασικών συνθηκών, πρέπει να καθοριστούν ορισμένες προτεραιότητες με στόχο να διευκολυνθεί η ανάπτυξη των τομέων που παρουσιάζουν ισχυρό αναπτυξιακό δυναμικό. Η προσέγγιση αυτή πρέπει να είναι στενά συντονισμένη με τις άλλες πολιτικές της ΕΕ που μπορούν επίσης να προωθήσουν ή να υποστηρίξουν την ανάπτυξη της βιομηχανικής βάσης της Ένωσης.

Οι επιχειρήσεις, από την πλευρά τους, θα διατηρήσουν τη βασική ευθύνη για την επίτευξη της ανταγωνιστικότητας. Συμβάλλουν επίσης στις προτεραιότητες που θέτει η ΕΕ στον περιβαλλοντικό και τον κοινωνικό τομέα, ενεργοποιώντας την έννοια της «εταιρικής ευθύνης» σε ευρύτερη κλίμακα.

Η παρούσα ανακοίνωση σηματοδοτεί την αφετηρία μιας διαδικασίας που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο των ημερησίων διατάξεων της Λισσαβώνας και του Γκέτεμποργκ. Επιθυμία της Επιτροπής είναι να δώσει το έναυσμα για μια ευρεία συζήτηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα ήταν δυνατόν να βελτιωθεί η συμβολή της βιομηχανικής πολιτικής στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και να προωθηθεί η ολοκλήρωση μεταξύ των διαφόρων μέσων πολιτικής της ΕΕ τα οποία επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας.

II. Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ[4]

II.1 Η βιομηχανία ως πηγή του πλούτου της Ευρώπης

Η ύπαρξη μιας σφριγηλής, ανταγωνιστικής βιομηχανίας έχει ζωτική σημασία για να μπορέσει η Ευρώπη να διατηρήσει και να αυξήσει την ευημερία της, υπηρετώντας συγχρόνως τις ευρύτερες κοινωνικές, περιβαλλοντικές και διεθνείς της φιλοδοξίες.

Κατά τα πρόσφατα έτη, η διάρθρωση της παραγωγής στην Ευρώπη παρουσίασε σημαντικές αλλαγές. Το μερίδιο του τομέα των υπηρεσιών στη συνολική παραγωγή της ΕΕ αυξήθηκε από 52% το 1970 σε 71% το 2001, ενώ το μερίδιο του μεταποιητικού τομέα μειώθηκε, κατά την ίδια περίοδο, από 30% σε 18%[5]. Ως αποτέλεσμα αυτής της «τριτογενοποίησης» (δηλαδή της ενίσχυσης του τριτογενούς τομέα της οικονομίας), οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής έπαυσαν να δίδουν επαρκή έμφαση στο μεταποιητικό τομέα, ενισχυόμενοι στην απόφασή τους αυτή από τη **διαδεδομένη, αλλά εσφαλμένη, αντίληψη ότι στις οικονομίες της γνώσης και τις κοινωνίες της πληροφορίας και των υπηρεσιών η μεταποιητική βιομηχανία δεν διαδραματίζει πλέον βασικό ρόλο.** Αυτή η στατιστική τάση αντανακλά την επίδραση δύο παραγόντων: πρώτον, την υψηλή αύξηση της παραγωγικότητας στο μεταποιητικό τομέα σε σχέση με τον τομέα των υπηρεσιών και, δεύτερον, τη συνακόλουθη αύξηση του πλούτου, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη δυσανάλογη αύξηση της ζήτησης οικιακών ή προσωπικών υπηρεσιών[6]. Παράλληλα, χάρη στα κέρδη παραγωγικότητας, οι σχετικές τιμές των προϊόντων μεταποίησης παρουσίασαν μείωση με την πάροδο του χρόνου.

Η **αλληλεξάρτηση μεταξύ του τομέα των υπηρεσιών και του μεταποιητικού τομέα αυξήθηκε επίσης διαχρονικά,** όπως δείχνουν τα στοιχεία εισροών-εκροών. Οι συγκεντρωτικές στατιστικές εθνικών λογαριασμών υποκρύπτουν το γεγονός ότι οι μεταποιητικές επιχειρήσεις αναθέτουν πλέον σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing) δραστηριότητες που θεωρείται ότι δεν έχουν άμεση σχέση με το βασικό αντικείμενο των επιχειρηματικών τους εργασιών και οι οποίες θεωρούνταν στο παρελθόν ως μέρος του μεταποιητικού τομέα. Η αύξηση της ζήτησης υπηρεσιών από το μεταποιητικό τομέα συνέβαλε στην αύξηση της παραγωγής επιχειρηματικών υπηρεσιών, οι οποίες το 2000 αντιπροσώπευαν το 48,3% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) της ΕΕ15 (βλέπε διάγραμμα 1.3)[7].

Οι εξελίξεις αυτές συνδέονται με τη σπουδαιότητα της ποιότητας και της ποσότητας των γνώσεων στις οποίες στηρίζονται οι οικονομικές δραστηριότητες. Οι γνώσεις και η ικανότητα

---

4 Η ανάλυση που γίνεται στο τμήμα αυτό συμπληρώνεται από ένα χωριστό στατιστικό παράρτημα, το οποίο περιέχει τους πίνακες και τα διαγράμματα για τα οποία γίνεται λόγος στο κείμενο SEC(2002) 1340.

5 Ο «τομέας των υπηρεσιών» περιλαμβάνει τα εξής: χονδρικό και λιανικό εμπόριο· ξενοδοχεία και εστιατόρια· μεταφορές και αποθήκευση· επικοινωνίες· χρηματοοικονομικές δραστηριότητες· ασφαλιστικές δραστηριότητες· δραστηριότητες που αφορούν ακίνητη περιουσία· επιχειρηματικές υπηρεσίες· και υπηρεσίες προς το κοινωνικό σύνολο, κοινωνικές και ατομικές υπηρεσίες. Ο τελευταίος τομέας περιλαμβάνει τη δημόσια διοίκηση, την υγεία, την εκπαίδευση, την άμυνα, καθώς και «άλλες υπηρεσίες προς το κοινωνικό σύνολο, κοινωνικές και ατομικές υπηρεσίες».

6 Καθώς το εισόδημα αυξάνει, η ζήτηση υπηρεσιών αυξάνει δυσανάλογα (με άλλα λόγια, η ελαστικότητα της ζήτησης υπηρεσιών σε σχέση με το εισόδημα είναι μεγαλύτερη της μονάδας).

7 Ο ορισμός των επιχειρηματικών υπηρεσιών, με την ευρεία έννοιά του, περιλαμβάνει το σύνολο του «τομέα των υπηρεσιών», με εξαίρεση τις υπηρεσίες προς το κοινωνικό σύνολο, τις κοινωνικές και τις ατομικές υπηρεσίες.

της οικονομίας να τις μετουσιώνει σε τεχνολογικές και εμπορικές εφαρμογές αποτελούν το θεμέλιο για την αύξηση της παραγωγικότητας και την αντιμετώπιση των συναφών προκλήσεων ανταγωνιστικότητας. Το διαθέσιμο απόθεμα και ο ρυθμός συσσώρευσης ανθρώπινου κεφαλαίου διαδραματίζουν καίριο ρόλο. Η **αυξανόμενη πολυπλοκότητα των γνώσεων οδήγησε στην αύξηση της βιομηχανικής εξειδίκευσης και αποτελεί την αιτία στην οποία οφείλεται η τάση για ανάθεση εργασιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing),** ιδίως υπηρεσιών που σχετίζονται με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ) και άλλων υπηρεσιών εντάσεως γνώσης, οι οποίες ενεργούν ως πηγές καινοτομίας και διαφοροποίησης των προϊόντων, συμβάλλοντας στην αύξηση της παραγωγικότητας.

Αλλά **η αλληλοσύνδεση της μεταποίησης και των υπηρεσιών υπερακοντίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την ανάθεση δραστηριοτήτων σε εξωτερικούς συνεργάτες.** Έχει αναπτυχθεί μια ολόκληρη σειρά υπηρεσιών που συνδέονται ή είναι συνυφασμένες με διάφορα προϊόντα. Οι υπηρεσίες αυτές, οι οποίες συνήθως παρέχονται από εξειδικευμένες εταιρείες παροχής υπηρεσιών, εξαρτώνται από το μεταποιητικό τομέα. Οι μεταποιητικές καινοτομίες άνοιξαν επίσης το δρόμο για την εμφάνιση εντελώς νέων εννοιών υπηρεσιών, όπως συνέβη με τις τεχνολογίες των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορίας. Η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας στηρίζεται, με τη σειρά της, στην ποιότητα και την αποτελεσματικότητα, σε σχέση με το κόστος τους, των μεταφορικών, χρηματοοικονομικών και επιχειρηματικών υπηρεσιών. Ωστόσο, ο μεταποιητικός τομέας είναι εκείνος στον οποίο εισάγονται τελικά οι περισσότερες νέες τεχνολογικές εφαρμογές, όπου και αποκτούν οικονομική αξία. Επίσης, οι επιστημονικές ανακαλύψεις που βασίζονται στη γνώση οδηγούν στη δημιουργία νέων προϊόντων μόνον αν υπάρχει μια στέρεη και αποτελεσματική μεταποιητική βάση, ικανή να διασφαλίσει την παραγωγή τους.

Με δεδομένη τη σημασία των εξελίξεων αυτών, το περιεχόμενο της παρούσας ανακοίνωσης αντικατοπτρίζει την αλληλεξάρτηση μεταξύ μεταποιητικού τομέα και υπηρεσιών.

II.2 Μια συνοπτική εικόνα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας: μερικές τάσεις, ισχυρά σημεία και αδυναμίες

II.2.1. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία είναι σύγχρονη και ανταγωνιστική από πολλές απόψεις

Ενόψει του αυξημένου παγκόσμιου ανταγωνισμού, **οι περισσότεροι ευρωπαϊκοί βιομηχανικοί τομείς κατέβαλαν σημαντικές προσπάθειες για να αναβαθμίσουν τις παραγωγικές υποδομές τους και να υιοθετήσουν νέες μορφές οργάνωσης.** Με την πραγματοποίηση επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, με τη διεξαγωγή ερευνητικών εργασιών σε εσωτερικό επίπεδο ή με την πραγματοποίηση επαφών με την επιστημονική κοινότητα, διάφοροι βιομηχανικοί κλάδοι, όπως η κλωστοϋφαντουργία, η επεξεργασία τροφίμων, η επιπλοποιία, η γεωργία και αλιεία, το λιανικό εμπόριο, η μηχανολογία και η χημική βιομηχανία, απορρόφησαν σύγχρονες γνώσεις. Όλοι αυτοί οι τομείς, που θεωρούνταν μέτριου ή χαμηλού τεχνολογικού επιπέδου, χρησιμοποιούν σήμερα στην παραγωγή τους καινοτομικές μεθόδους που βασίζονται στη σύγχρονη τεχνολογία.

Η διαδικασία αυτή οδήγησε σε **αναβάθμιση των προσόντων που απαιτούνται για τις διάφορες θέσεις απασχόλησης.** Ο παράγοντας αυτός, περισσότερο από την αύξηση του ποσοστού των τομέων υψηλής τεχνολογίας στη συνολική παραγωγή, αποτελεί την αιτία για την αυξανόμενη ζήτηση εργατικού δυναμικό υψηλής ειδίκευσης. Η στροφή της βιομηχανίας προς τη ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού με υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης, πράγμα που σημαίνει ότι η ανταγωνιστικότητά της θα εξαρτάται σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό από το ποιοτικό επίπεδο του ανθρώπινου κεφαλαίου, συνδυάστηκε με τη συνεχή αύξηση της μέσης

διάρκειας εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού στην ΕΕ. Ωστόσο, με επίπεδα που μόλις φθάνουν στο 87% και στο 90% των αντίστοιχων επιπέδων των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, η ΕΕ εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με τους κύριους ανταγωνιστές της (βλέπε διάγραμμα 6.1). Εξάλλου, οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, παρά το γεγονός ότι βρίσκονται σε σχετικά υψηλό επίπεδο, παρουσιάζουν, ωστόσο, σταθερή υποχώρηση από 5,7% το 1990 σε 5% το 2001, πράγμα που δεν συμβιβάζεται με τους στόχους της Λισσαβώνας για "ουσιαστική αύξηση των κατά κεφαλήν επενδύσεων στους ανθρώπινους πόρους". Το επίπεδο των ιδιωτικών επενδύσεων στην εκπαίδευση, τη διά βίου μάθηση και την επιστημονική έρευνα είναι, επίσης, πολύ χαμηλότερο από εκείνο των κυριότερων εμπορικών μας εταίρων. Επιπροσθέτως, ανησυχίες προκαλεί και η αποτελεσματικότητα των επενδύσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Η πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων στην προστασία του περιβάλλοντος[8], την υιοθέτηση καθαρών τεχνολογιών και την εφαρμογή φιλικών για το περιβάλλον διαδικασιών παραγωγής **έδωσαν επίσης τη δυνατότητα στην ευρωπαϊκή βιομηχανία να λάβει υπόψη της τη διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης,** διαρρηγνύοντας το δεσμό μεταξύ παραγωγής και εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων[9].

Εν μέρει ανταποκρινόμενη στην αυξανόμενη σημασία της εσωτερικής αγοράς και στην εισαγωγή του ευρώ, αλλά αντικατοπτρίζοντας επίσης και τις παγκόσμιες τάσεις για ενοποιήσεις και αναδιαρθρώσεις, η βιομηχανία της ΕΕ παρουσίασε σημαντική δραστηριότητα συγχωνεύσεων και εξαγορών (Σ&Ε) κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '90. Κατά την περίοδο μετά το 1995, η δραστηριότητα Σ&Ε με στόχο επιχειρήσεις της ΕΕ κατέκλυσε τον τομέα των υπηρεσιών, ενώ ήταν λιγότερο έντονη στην υπόλοιπη οικονομία. Τα βασικά αίτια του φαινομένου αυτού ήταν η καθυστερημένη απελευθέρωση του τομέα των υπηρεσιών (σε σύγκριση με τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας) και, επίσης, η χαλάρωση των περιορισμών που προκύπτουν από τη λειτουργία των κρατικών μονοπωλίων. Η δραστηριότητα Σ&Ε στην ΕΕ κορυφώθηκε το 2000 με 16.750 πράξεις, αλλά έκτοτε υποχώρησε. Καθώς η διασπορά των μετοχών διευρύνεται, είναι πιθανή η εκ νέου ενίσχυση της δραστηριότητας Σ&Ε στο μέλλον[10].

Η ευρωπαϊκή βιομηχανία παραμένει κυρίαρχη δύναμη στο διεθνές εμπόριο. Η μεγαλύτερη παρουσία νέων εμπορικών εταίρων στις παγκόσμιες αγορές μείωσε το μερίδιο της ΕΕ στις παγκόσμιες εξαγωγές. Ωστόσο, η τάση αυτή είναι λιγότερο έντονη για την ΕΕ απ' ό,τι για τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Το μερίδιο της ΕΕ μειώθηκε από μέσο ποσοστό 19,3% κατά την περίοδο 1991/95 σε 18,4% κατά το 2002. Κατά την ίδια περίοδο, το μερίδιο των ΗΠΑ υποχώρησε από 15,1% σε 12,1%, ενώ το μερίδιο της Ιαπωνίας από 12,2% σε 8,2% (βλέπε πίνακα 2.1 και διάγραμμα 2.3). Επιπλέον, σε ορισμένους βασικούς τομείς, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, η αεροναυπηγική ή ορισμένες κατηγορίες τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού, οι εταιρείες της ΕΕ κατόρθωσαν να αποκτήσουν ηγετική θέση στην παγκόσμια αγορά. Το εμπορικό ισοζύγιο αγαθών - που ήταν πλεονασματικό από 1 έως 2% του ΑΕγχΠ τα 9 από τα τελευταία 10 χρόνια - και η ανοδική τάση του ποσοστού εξαγωγής αγαθών σε

---

[8] Οι συνολικές δαπάνες που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος αυξήθηκαν σε 2% της συνολικής προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας.

[9] Παραδείγματος χάριν, παρά την κατά 30% αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής από το 1985, οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μειώθηκαν, κατά την ίδια περίοδο, κατά 11% και οι εκπομπές όξινων αερίων κατά περίπου 50%. (Έκθεση της Επιτροπής για την ανταγωνιστικότητα για το 2002).

[10] Βλέπε «Mergers and Acquisitions» (συγχωνεύσεις και εξαγορές), European Economy, Supplement A, No. 12, Δεκέμβριος 2001.

σχέση με το ΑΕγχΠ της ΕΕ επιβεβαιώνουν την ισχυρή ανταγωνιστική θέση την οποία κατέχει η βιομηχανία της ΕΕ στο παγκόσμιο εμπόριο (βλέπε διαγράμματα 2.1 και 2.2).

II.2.2. ...αλλά παρουσιάζει χαμηλή αύξηση παραγωγικότητας

Κατά τη δεκαετία του '90, παρά το γεγονός ότι ορισμένες μικρές χώρες της ΕΕ σημείωσαν εξαιρετικές βελτιώσεις της παραγωγικότητας, ωστόσο, **η αύξηση της παραγωγικότητας της ευρωπαϊκής μεταποιητικής βιομηχανίας ήταν χαμηλότερη από τα αντίστοιχα επίπεδα των ΗΠΑ** (βλέπε πίνακα 4.2). Δημιουργήθηκε μεγάλο χάσμα κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας, με την ΕΕ να παρουσιάζει ρυθμό 3,2% έναντι 5,5% των ΗΠΑ για την περίοδο 1996/2000. Παρά τα προβλήματα που ενδεχομένως υπάρχουν ως προς την ακρίβεια των μετρήσεων της παραγωγικότητας, ωστόσο τα στοιχεία δείχνουν επιτάχυνση του αμερικανικού ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας, ιδίως σε σύγκριση με την κατάσταση που επικρατούσε κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '80. Για το σύνολο της οικονομίας της ΕΕ, ο ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας είναι χαμηλότερος από το ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας του ίδιου του μεταποιητικού τομέα, πράγμα που αντανακλά τη σχετικά ασθενέστερη επίδοση του τομέα των υπηρεσιών, και παρουσιάζει μεγάλη επιβράδυνση από 1,9% (κατά μέσο όρο) κατά το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του '90 σε 1,2% κατά την περίοδο 1995-2001. Συνολικά, **τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν μια επικίνδυνη επιδείνωση του αναπτυξιακού δυναμικού της ΕΕ** και έναν προφανή κίνδυνο για την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας της. Οι εκθέσεις που κατάρτισε η Επιτροπή για την ανταγωνιστικότητα κατά τα έτη 2001 και 2002 επισημαίνουν την ανεπαρκή καινοτομική δραστηριότητα και τη μικρή διάδοση των ΤΠΕ ως αποφασιστικούς παράγοντες για τις χαμηλές επιδόσεις της Ευρώπης στον τομέα της αύξησης της παραγωγικότητας.

Η σχέση μεταξύ χρήσης ΤΠΕ και αύξησης της παραγωγικότητας είναι σήμερα ευρέως αποδεκτή. Το ποσοστό των δαπανών που πραγματοποιεί η ΕΕ για ΤΠΕ παρουσιάζει σταδιακή αύξηση κατά τα τελευταία χρόνια, φθάνοντας από 5,4% του ΑΕγχΠ το 1996 σε 7,1% του ΑΕγχΠ το 2001. Με τον τρόπο αυτό, μειώθηκε το χάσμα με τα αντίστοιχα ποσοστά των ΗΠΑ, που σημείωσαν μεγάλη πτώση το 2001. Ωστόσο, η **αύξηση των δαπανών για ΤΠΕ κατά τα τελευταία χρόνια πρέπει να μετουσιωθεί σε κέρδη παραγωγικότητας.**

Από την άλλη πλευρά, παρά το γεγονός ότι μερικές εταιρείες της ΕΕ έχουν καινοτομική δραστηριότητα που είναι πρωτοποριακή σε παγκόσμιο επίπεδο, ωστόσο η δραστηριότητα της Ευρώπης στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και της Ε&Α υστερεί σε σχέση με την αντίστοιχη δραστηριότητα των κυριότερων ανταγωνιστών της ΕΕ, πράγμα που δείχνει ότι, συνολικά, οι **επιδόσεις της Ευρώπης στον τομέα της καινοτομίας παραμένουν πολύ χαμηλές.** Ο ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων καινοτομίας του 2001 δείχνει ότι, ενώ οι χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις στην ΕΕ υπερέχουν των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, αντίθετα, η ΕΕ ως σύνολο υστερεί σε περισσότερους από τους 17 δείκτες καινοτομίας. Οι ερευνητικές επενδύσεις στην ΕΕ, που ανέρχονταν σε ποσοστό 1,9% του ΑΕγχΠ το 2000, έναντι 2,7% στις ΗΠΑ και 3% στην Ιαπωνία, εξακολουθούν να είναι πάρα πολύ χαμηλές, ενώ το χάσμα είναι ακόμη μεγαλύτερο εάν ληφθεί υπόψη μόνο η έρευνα του ιδιωτικού τομέα (ο ιδιωτικός τομέας από μόνος του αντιπροσωπεύει το 84% του χάσματος μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ). Το εν λόγω χάσμα αντανακλάται στον αριθμό των ευρωπαϊκών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας υψηλής τεχνολογίας (28 ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους), ο οποίος είναι εξαιρετικά εύγλωττος σε σύγκριση με τις ευρωπαϊκές χώρες που έχουν τις καλύτερες επιδόσεις, όπως η Φινλανδία

(138), η Σουηδία (95) ή οι Κάτω Χώρες (58). Ένας άλλος σημαντικός δείκτης είναι ο αριθμός των ερευνητών[11].

Αυτά είναι τα στοιχεία στα οποία οφείλεται η λιγότερο ενθαρρυντική, από πλευράς ανταγωνιστικότητας, επίδοση της ΕΕ σε ορισμένους από τους τομείς της οικονομίας που παρουσιάζουν την υψηλότερη προστιθέμενη αξία. Η «βιομηχανία ηλεκτρονικών ειδών» και η «βιομηχανία μηχανημάτων γραφείου και υπολογιστών» είναι δύο εντυπωσιακά παραδείγματα τομέων εντάσεως γνώσης στους οποίους η ΕΕ πρέπει να βελτιώσει τις επιδόσεις της. Το 2000, το μερίδιο της ΕΕ επί του συνόλου των εξαγωγών του ΟΟΣΑ στους τομείς αυτούς ήταν 16,4 και 12,3% αντιστοίχως, έναντι 23,7 και 24% για τις ΗΠΑ[12]. Διάφορες μετρήσεις συγκριτικών πλεονεκτημάτων αποκαλύπτουν ότι η **ΕΕ τείνει να εξειδικεύεται σε ώριμες βιομηχανίες μέσης/υψηλής τεχνολογίας και εντάσεως κεφαλαίου** (βλέπε τμήμα 2). **Ενώ είναι βεβαίως επιβεβλημένο να διατηρήσει τη δύναμή της στους τομείς αυτούς,** οι οποίοι αντιπροσωπεύουν υψηλότερο μερίδιο της συνολικής παραγωγής και απασχόλησης, ωστόσο η **ΕΕ πρέπει να προσπαθήσει να ενισχύσει τη θέση της στον τομέα των βασικών τεχνολογιών ευρείας εφαρμογής,** όπως οι ΤΠΕ, η ηλεκτρονική, η βιοτεχνολογία ή η νανοτεχνολογία, όπου συχνά υστερεί έναντι των κυριότερων ανταγωνιστών της. Οι βιομηχανίες που βασίζονται στην τεχνολογία δεν αποτελούν μόνο πηγή γνώσεων και τεχνολογικών ανακαλύψεων που διαχέονται σε όλη την οικονομία, αλλά είναι επίσης εκείνες οι οποίες παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγικότητας (βλέπε διάγραμμα 4.1). Η σχετική αδυναμία της ευρωπαϊκής βιομηχανίας στους τομείς αυτούς, καθώς και το χαμηλό μερίδιό τους στην οικονομία, επηρεάζουν αρνητικά τις συνολικές επιδόσεις της ΕΕ από πλευράς ανάπτυξης και παραγωγικότητας. Επιπροσθέτως, ο σχετικά βραδύς ρυθμός αλλαγής της ευρωπαϊκής παραγωγικής δομής δυσχέρανε την ταχεία αναδιάταξη των πόρων για την αξιοποίηση των νέων ευκαιριών που παρουσιάζονται στην αγορά[13].

Τέλος, **η χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας στην Ευρώπη, καθώς και το σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, ενδέχεται επίσης να σχετίζονται με τα διαρθρωτικά προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν.** Μεταξύ των προβλημάτων αυτών περιλαμβάνονται ο κατακερματισμός ορισμένων αγορών υπηρεσιών και προϊόντων και - παρά την πρόοδο που σημειώθηκε κατά την δεκαετία του ’90 - τα εμπόδια που εξακολουθούν να παρακωλύουν τη γεωγραφική κινητικότητα, καθώς και τα ευρέως διαπιστούμενα χάσματα δεξιοτήτων για πολλές κατηγορίες εργαζομένων.

II.2.3 Οι ΜΜΕ, που σταδιακά εντάσσονται σε ομίλους και δίκτυα παραγωγής, διαδραματίζουν καίριο ρόλο

Οι ΜΜΕ είναι η ραχοκοκκαλιά της ευρωπαϊκής βιομηχανίας (βλέπε πίνακα 7.1)[14]. Αντιπροσωπεύουν περίπου τα 2/3 της συνολικής απασχόλησης και το 60% της συνολικής προστιθέμενης αξίας. Τονώνουν τις ανταγωνιστικές δυνάμεις της οικονομίας, αναγκάζοντας

---

[11] Το ποσοστό των ερευνητών επί του συνολικού εργατικού δυναμικού είναι 5,1 τοις χιλίοις στην ΕΕ. Οι αντίστοιχοι αριθμοί είναι 7,4 στις ΗΠΑ και 8,9 στην Ιαπωνία. Αν ληφθούν υπόψη μόνο οι ερευνητές του ιδιωτικού τομέα, οι αριθμοί είναι: 2,5 τοις χιλίοις στην ΕΕ, 7,0 στις ΗΠΑ και 6,3 στην Ιαπωνία.

[12] Κύριοι δείκτες επιστήμης και τεχνολογίας του ΟΟΣΑ.

[13] Οι διαρθρωτικές αλλαγές σχετίζονται με την ικανότητα της οικονομίας να αναδιατάσσει ταχέως τους πόρους της για την αξιοποίηση νέων ευκαιριών, με εκμετάλλευση των ισχυρών της σημείων. Η έκθεση την οποία εξέδωσε η Επιτροπή το 1999 για την ανταγωνιστικότητα επισήμανε την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στην ταχύτητα των διαρθρωτικών αλλαγών και την αύξηση της παραγωγής και των εξαγωγών.

[14] Observatory of European SMEs (Παρατηρητήριο των ευρωπαϊκών ΜΜΕ) 2002/αριθ. 2. Τα στοιχεία αντιστοιχούν σε ευρύ ορισμό των ΜΜΕ, που περιλαμβάνει και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις.

τις μεγάλες επιχειρήσεις να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους και να καινοτομούν. Επιπροσθέτως, πολλές ευρωπαϊκές ΜΜΕ δραστηριοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο σε εξειδικευμένες αγορές. Οι εξαγωγές τους ανέρχονται στο 13% του κύκλου εργασιών τους.

Οι νέες οργανωτικές δομές στα πλαίσια των οποίων δραστηριοποιούνται συχνά οι μεγάλες επιχειρήσεις μέσω δικτύων παραγωγής και υπεργολαβίας που καλύπτουν το σύνολο της ΕΕ ενίσχυσαν επίσης τη σημασία των ΜΜΕ. Οι ΤΠΕ επιτρέπουν στις μεγάλες επιχειρήσεις να διαχειρίζονται εκτεταμένα δίκτυα προμηθευτών, τα οποία μπορούν να ενσωματώσουν εκατοντάδες ΜΜΕ. Η επίδοση των μεγάλων επιχειρήσεων εξαρτάται σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό από την ανταγωνιστικότητα των μικρών και μεσαίου μεγέθους προμηθευτών τους, που, με τη σειρά τους, εξαρτώνται από την οικονομική κατάσταση αυτών των μεγαλύτερων εταίρων.

Οι όμιλοι καινοτομίας, αν και στηρίζονται σε περιφερειακούς πόρους για την ανταγωνιστικότητά τους, εντάσσονται επίσης, σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό, σε υπερεθνικά δίκτυα γνώσεων και παραγωγής. **Οι εταιρείες που ανήκουν σε τέτοιους ομίλους, ως επί το πλείστον ΜΜΕ, αρχίζουν να γίνονται η δυναμική συνιστώσα του ευρωπαϊκού βιομηχανικού τοπίου και πηγή καινοτόμων ιδεών.** Τέτοιοι ευρωπαϊκοί όμιλοι, όπως οι όμιλοι που υπάρχουν στον τομέα της βιοτεχνολογίας στις περιοχές του Μονάχου και της Στοκχόλμης - όπου οι συμμετέχουσες εταιρείες προέρχονται συχνά από πανεπιστήμια - ή στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας στη Βόρεια Ιταλία, είναι παγκόσμιου επιπέδου[15].

Τα εκτεταμένα δίκτυα προμηθευτών ενίσχυσαν τους δεσμούς ανάμεσα σε φαινομενικά άσχετους μεταξύ τους τομείς της οικονομίας, καθώς και ανάμεσα σε διάφορες περιοχές και χώρες της ΕΕ. Παραδείγματος χάριν, οι μηχανολογικές επιχειρήσεις των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης που δεν έχουν διέξοδο στη θάλασσα - περιλαμβανομένων και ΜΜΕ - εξαρτώνται από τη ζήτηση μηχανών και άλλων εξαρτημάτων από ναυπηγικές επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες αλλού. Ομοίως, οι ΜΜΕ του τομέα των ειδών ένδυσης εξαρτώνται από την ποιότητα, τη διαθεσιμότητα και το κόστος των συνθετικών ινών που παράγονται από κατασκευαστές ινών οι οποίοι χρησιμοποιούν πρώτες ύλες που αναπτύσσονται από τη χημική βιομηχανία.

Η αυξανόμενη τάση των μεγάλων επιχειρήσεων για ανάθεση εργασιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing) και για μείωση του μεγέθους τους (downsizing), παρά το γεγονός ότι ενδέχεται να προκαλέσει προσωρινά προβλήματα προσαρμογής, συνέβαλε επίσης στη δημιουργία νέων ευκαιριών και κινήτρων για αυτοαπασχόληση. Ωστόσο, **ο αριθμός των Ευρωπαίων που επιθυμούν να εργαστούν ως αυτοαπασχολούμενοι εξακολουθεί να είναι πολύ μικρός** (βλέπε διάγραμμα 7.3). Επιπροσθέτως, **είναι σχετικά λίγες οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις στην Ευρώπη οι οποίες αποκτούν το απαραίτητο κρίσιμο μέγεθος** για να μπορούν να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά με τις μεγάλες επιχειρήσεις που κατέχουν κυρίαρχη και εδραιωμένη θέση στον τομέα τους ή για να διεισδύσουν σε ξένες αγορές.

---

[15] Οι περιφερειακοί όμιλοι στην Ευρώπη αναλύθηκαν στο Observatory of European SMEs (Παρατηρητήριο των Ευρωπαϊκών ΜΜΕ) 2002, αριθ. 3.

III. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ[16]

III.1. Έχει ήδη σημειωθεί σημαντική - αλλά άνιση - πρόοδος

Οι υποψήφιες χώρες έχουν καταβάλει **σημαντικές προσπάθειες για την πραγματοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων,** επιτυγχάνοντας υψηλό βαθμό μακροοικονομικής σταθερότητας και οικονομικής ολοκλήρωσης με την ΕΕ. Σε μικροοικονομικό επίπεδο, η απελευθέρωση της αγοράς και η ιδιωτικοποίηση συνοδεύτηκαν από σημαντική αναδιάρθρωση της βιομηχανίας. Επίσης, οι εν λόγω χώρες εκσυγχρόνισαν το θεσμικό, νομικό και διοικητικό περιβάλλον τους.

Ωστόσο, **εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ της διάρθρωσης της μεταποιητικής βιομηχανίας στα σημερινά και στα μελλοντικά κράτη μέλη.** Πράγματι, στις υποψήφιες χώρες, η βιομηχανία παρουσιάζει μικρότερο βαθμό εξειδίκευσης και εξακολουθεί να είναι περισσότερο προσανατολισμένη προς τομείς χαμηλής τεχνολογίας, όπως είναι οι τομείς των τροφίμων και ποτών, των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, των προϊόντων ξύλου και των βασικών μετάλλων. Αλλά η κατάσταση αυτή αλλάζει. Στις περισσότερο προηγμένες χώρες, η παραγωγή αρχίζει να παρουσιάζει μια έντονη στροφή προς περισσότερο εξελιγμένους τομείς. Η παραγωγικότητα της εργασίας, αν και σε όλες τις περιπτώσεις εξακολουθεί να βρίσκεται γύρω στο 50% του μέσου όρου της ΕΕ (ή και κάτω από το ποσοστό αυτό), αυξάνει επίσης γρήγορα. Με την αύξηση των ξένων επενδύσεων και τις δημόσιες χρηματοοικονομικές μεταβιβάσεις υπό τη μορφή των προενταξιακών ενισχύσεων, όλες οι υποψήφιες χώρες επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές τεχνολογικών και οργανωτικών γνώσεων και άντλησαν διδάγματα στο θεσμικό τομέα. Το 2001, μόνον οι σωρευτικές ροές ξένων άμεσων επενδύσεων κυμάνθηκαν από 521 ευρώ κατά κεφαλήν στη Σλοβακία έως 2.284 ευρώ κατά κεφαλήν στην Τσεχική Δημοκρατία[17]. Οι τάσεις αυτές αντικατοπτρίζονται και στα **αυξανόμενα στοιχεία που δείχνουν γεφύρωση του χάσματος και σταδιακή σύγκλιση με τα βιομηχανικά πρότυπα που επικρατούν στην ΕΕ.**

Από την προοπτική της διεύρυνσης επωφελήθηκε επίσης, σε μεγάλο βαθμό, και η βιομηχανία των σημερινών κρατών μελών, αξιοποιώντας τις αυξημένες επενδυτικές ευκαιρίες στις υποψήφιες χώρες και τη δυνατότητα χρησιμοποίησης εργατικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης με σχετικά χαμηλό κόστος. Συγχρόνως, η απελευθέρωση του εμπορίου βιομηχανικών προϊόντων βάσει των Ευρωπαϊκών Συμφωνιών και η προοδευτική εφαρμογή του κοινοτικού «κεκτημένου» στους περισσότερους τομείς πρόσφεραν στη βιομηχανία της ΕΕ μια ευρεία πρόσθετη πελατειακή βάση (περίπου 110 εκατομμύρια άτομα, συμπεριλαμβανομένης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας).

III.2. Ορισμένοι τομείς θα εξακολουθήσουν να χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή

Παρά το γεγονός ότι **η βιομηχανία στα μελλοντικά κράτη μέλη είναι, σε μεγάλο βαθμό, έτοιμη να ανταγωνιστεί** σε μια διευρυμένη ΕΕ, ωστόσο η εντονότερη ολοκλήρωση θα προκαλέσει, αναπόφευκτα, ορισμένα **προβλήματα τοπικού χαρακτήρα.** Θα χρειαστεί περαιτέρω αναδιάρθρωση, ιδίως στο χαλυβουργικό τομέα, όπου εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας. Σε άλλους παραδοσιακούς τομείς, μεγάλες επιχειρήσεις που δεν έχουν ακόμη ιδιωτικοποιηθεί δυσκολεύονται να

---

[16] Οι συνέπειες της διεύρυνσης για τη βιομηχανία θα αναλυθούν διεξοδικότερα σε άλλο έγγραφο, το οποίο θα εκδοθεί προσεχώς από τις υπηρεσίες της Επιτροπής.

[17] Πηγή: Eurostat από εθνικές πηγές. Δεν περιλαμβάνονται η Ρουμανία και η Βουλγαρία. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη Μάλτα, την Κύπρο και την Τουρκία.

αντιμετωπίσουν τον αυξημένο ανταγωνισμό. Επιπροσθέτως, σε ορισμένα πεδία ή τομείς, το **κόστος συμμόρφωσης με το κοινοτικό «κεκτημένο»,** και ιδίως με την περιβαλλοντική νομοθεσία, ενδέχεται να έχει βραχυπρόθεσμα αρνητικές επιπτώσεις στη διάρθρωση κόστους των επιχειρήσεων, αν και η πρόβλεψη μεταβατικών περιόδων αναμένεται να συμβάλει στην άμβλυνση του προβλήματος αυτού, ενώ οι υποψήφιες χώρες θα έχουν ευκολότερη πρόσβαση στις βιώσιμες τεχνολογίες που έχουν αναπτυχθεί από τα σημερινά κράτη μέλη.

Η επιχειρηματικότητα και οι ΜΜΕ αναπτύχθηκαν με βραδείς ρυθμούς στις υποψήφιες χώρες. Ορισμένα από τα αίτια της κατάστασης αυτής είναι η έλλειψη διοικητικής (management), οργανωτικής και τεχνολογικής τεχνογνωσίας, η δυσχερής πρόσβαση σε χρηματοδοτικούς πόρους, η ανεπάρκεια υποστηρικτικών θεσμών και η δυσχέρεια ένταξης σε δίκτυα παραγωγής. Σε ορισμένες χώρες, το επιχειρηματικό περιβάλλον εξακολουθεί «να κάνει πολύ δύσκολη τη ζωή» των μικρότερων επιχειρήσεων. Η παροχή υποστήριξης, ιδίως στις ΜΜΕ, για να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τις προκλήσεις που συνιστούν οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές απαιτήσεις της σημερινής εποχής έχει καθοριστική σημασία και θα επιτρέψει και στις επιχειρήσεις αυτές να αξιοποιήσουν πλήρως τα πλεονεκτήματα ενός σταθερού, αποδεκτού και προβλέψιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Στα σημερινά κράτη μέλη, οι κίνδυνοι τους οποίους θα αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις θα αφορούν, κατά πάσα πιθανότητα, **τις ΜΜΕ των μεθοριακών περιφερειών,** ιδίως σε τομείς εντάσεως εργασίας οι οποίοι θα έχουν, ενδεχομένως, να αντιμετωπίσουν «ανταγωνισμό μισθών». Ωστόσο, με εξαίρεση ορισμένους τομείς, όπως η κλωστοϋφαντουργία, τα βιομηχανικά προϊόντα των υποψήφιων χωρών είχαν σχεδόν ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ ήδη από το 1995 και, κατά συνέπεια, **οι περισσότερες από τις αναμενόμενες προσαρμογές έχουν ήδη γίνει.** Επιπλέον, οι επιχειρήσεις των μεθοριακών περιοχών είναι εκείνες οι οποίες θα έχουν τις περισσότερες νέες ευκαιρίες, διότι σε πολλούς τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών εξακολουθούν να έχουν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα έναντι των υποψήφιων χωρών.

ΙΙΙ.3. Η διεύρυνση προσφέρει νέες ευκαιρίες για ανταγωνιστική αναδιοργάνωση

Με δεδομένη την αυξανόμενη ανομοιογένεια των μισθολογικών δομών και των τεχνολογικών δεξιοτήτων στη διευρυμένη ΕΕ, η βιομηχανία θα έχει περισσότερες ευκαιρίες για ανταγωνιστική αναδιοργάνωση. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, οι υποψήφιες χώρες είχαν την τάση να εξειδικεύονται στην παραγωγή χαμηλού κόστους - κίνηση που αντικατοπτρίζεται στις περιορισμένες μεταφορές παραγωγής από τα σημερινά κράτη μέλη προς τις υποψήφιες χώρες -, πράγμα που έδωσε τη δυνατότητα στην Ευρώπη να διατηρήσει δραστηριότητες οι οποίες διαφορετικά θα μεταφέρονταν έξω από αυτήν.

Ωστόσο, **πολλές επιχειρήσεις υιοθέτησαν μια στρατηγική η οποία υπερακοντίζει την απλή εκτός συνόρων επεξεργασία μιας παραγωγής χαμηλού κόστους: αναδιέταξαν τις αλυσίδες αξίας τους και ενσωμάτωσαν εταιρείες των υποψήφιων χωρών βάσει τοπικών τεχνολογικών εισροών και δεξιοτήτων.** Καθώς οι τοπικοί προμηθευτές και θυγατρικές αναβαθμίζονται στην αλυσίδα αξίας, απολαμβάνουν, με τη σειρά τους, μεγαλύτερες «διαχύσεις» τεχνολογικών γνώσεων. Εύγλωττο σχετικό παράδειγμα αποτελεί η αυτοκινητοβιομηχανία.

Γενικά, η διεύρυνση αποτελεί ήδη πραγματικότητα για τη βιομηχανία και έχει προσφέρει πολλές ευκαιρίες. Η πρόκληση για τις υποψήφιες χώρες είναι να αναπτύξουν τις δεξιότητες καθώς και το θεσμικό και επιχειρηματικό περιβάλλον που θα αυξήσουν τις δυνατότητες των τοπικών εταιρειών να ενταχθούν με επιτυχία σε διεθνή δίκτυα παραγωγής. Επιδίωξη της βιομηχανικής πολιτικής πρέπει να είναι η προώθηση και διευκόλυνση εξελίξεων αυτού του

είδους, ούτως ώστε να καταστεί δυνατή η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων οικονομικής σύγκλισης των νέων κρατών μελών. Συγχρόνως, τα μέσα της βιομηχανικής πολιτικής πρέπει επίσης να εφαρμοστούν με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη του τις ειδικές ανάγκες των υποψήφιων χωρών.

IV. ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΜΙΑ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ

IV.1. Η πρόκληση της παγκοσμιοποίησης

Το 1990 η παγκοσμιοποίηση μόλις άρχισε να εμφανίζεται ως θέμα πολιτικής. Σήμερα αναγνωρίζεται ως ένας από τους βασικούς παράγοντες αλλαγής στα σύγχρονα οικονομικά συστήματα και τις σύγχρονες κοινωνίες. Η Επιτροπή έχει ήδη αναλύσει τον αντίκτυπο που έχει η παγκοσμιοποίηση στην ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, επισημαίνοντας τις ευκαιρίες, τις προκλήσεις και τις «απαντήσεις» που πρέπει να δοθούν στο θέμα αυτό σε πολιτικό επίπεδο[18].

Οι περισσότερες χώρες του κόσμου, περιλαμβανομένης της Κίνας και της Ρωσίας, συμμετέχουν πλέον στη βασιζόμενη στους κανόνες της αγοράς διεθνή οικονομία, πράγμα που ανοίγει **νέες αγορές για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της ΕΕ:** όπως υπογραμμίστηκε παραπάνω, οι επιχειρήσεις της ΕΕ πωλούν ένα ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό της παραγωγής τους σε ξένες αγορές. Συγχρόνως, η εξέλιξη αυτή αυξάνει τον ανταγωνισμό από τις εισαγωγές και μπορεί να οδηγήσει σε μετεγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων σε χώρες με χαμηλότερο κόστος συντελεστών παραγωγής. Καθώς η Ευρώπη δεν μπορεί να ανταγωνιστεί τους αντιπάλους της στο επίπεδο του κόστους και μόνον, **ο παράγοντας ο οποίος καλείται να διαδραματίσει καίριο ρόλο** για να βοηθήσει τη βιομηχανία να προσαρμοστεί στις πιέσεις της παγκοσμιοποίησης σε όλους τους τομείς - υψηλής τεχνολογίας ή μη - **είναι η γνώση.** Στο πλαίσιο αυτό, για να μπορέσει η διευρυμένη Ευρώπη να διατηρήσει μέσα στα σύνορά της δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας που βασίζονται στη γνώση, πρέπει απαραιτήτως να προωθήσει την καινοτομία και να προσπαθήσει να διατηρήσει, να αναπτύξει και/ή να προσελκύσει ανθρώπινο δυναμικό υψηλής ειδίκευσης. Παραδόξως, σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία, ο τόπος εγκατάστασης εξακολουθεί να αποτελεί καίριο παράγοντα για την έρευνα και την καινοτομία[19]. Κατά συνέπεια, **η ανάπτυξη της ελκυστικότητας της ΕΕ ως τόπου εγκατάστασης παραγωγικών δραστηριοτήτων είναι πιο σημαντική από ποτέ.** Από την άποψη αυτή, η ΕΕ πρέπει να εξετάσει μήπως παράγοντες όπως το κόστος ορισμένων συντελεστών παραγωγής, όπως η ενέργεια, επηρεάζουν δυσμενώς την ελκυστικότητά της. Ομοίως, σε μια ολοένα και περισσότερο «δικτυωμένη» οικονομία, η συγκρότηση ομίλων καινοτομίας αποτελεί βασική προτεραιότητα.

Επιπλέον, σε έναν περισσότερο ολοκληρωμένο (με την έννοια της αλληλεξάρτησης) κόσμο, η αστάθεια μπορεί να εξαπλωθεί γρήγορα, όπως απέδειξε, π.χ., η ταχεία επέκταση των διαδοχικών οικονομικών κρίσεων στις αναδυόμενες οικονομίες κατά τα πρόσφατα έτη. **Κατά συνέπεια, η παγκοσμιοποίηση αναγκάζει τη βιομηχανική πολιτική να είναι ικανή να ανταποκρίνεται γρήγορα σε απρόβλεπτες εξελίξεις.**

Παρά το γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση απαιτεί μεγαλύτερη σύγκλιση στα κανονιστικά ζητήματα, ωστόσο οι διαφορές προσέγγισης που υπάρχουν μεταξύ της ΕΕ και των ανταγωνιστών της είναι δυνατόν να καταστήσουν αρκετά δύσκολη την επίτευξη του στόχου αυτού. Παραδείγματος χάριν, η ΕΕ αντιμετωπίζει γενικά τους κινδύνους που σχετίζονται με

---

[18] Βλέπε υποσημείωση 2.

[19] Αυτό οφείλεται στη σημασία της «σιωπηρής γνώσης», η οποία, σε αντίθεση με την πληροφορία ή «κωδικοποιημένη γνώση», δεν προσλαμβάνει επίσημο χαρακτήρα και μπορεί να μεταδοθεί μόνο μέσω κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Η διάκριση αυτή έγινε από τους R. Nelson και S. G. Winter (1982), «An evolutionary theory of economic change».

τα βιομηχανικά προϊόντων (όπως τα ζητήματα περιβάλλοντος, ασφάλειας και υγείας) εκ των προτέρων (προληπτικά), π.χ. μέσω κανονιστικών ρυθμίσεων. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι κίνδυνοι αυτού του είδους αντιμετωπίζονται συχνά με ενέργειες του ιδιωτικού τομέα, που βασίζονται στα αποτελέσματα δικαστικών διενέξεων - πρόκειται δηλαδή για μια εκ των υστέρων (ex post) προσέγγιση. Η πρόκληση συνίσταται στην ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ συστημάτων που βασίζονται σε δημόσιες απαιτήσεις και συστημάτων που βασίζονται στα αποτελέσματα δικαστικών διενέξεων. Τα πρότυπα και οι τεχνικοί κανονισμοί είναι άλλοι τομείς στους οποίους οι διαφορές προσεγγίσεων είναι δύσκολο να διευθετηθούν.

IV.2 Τεχνολογικές και οργανωτικές αλλαγές

Η παγκοσμιοποίηση συνοδεύτηκε και ενισχύθηκε από τεχνολογικές αλλαγές, κυρίως στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ). **Οι ΤΠΕ είναι τεχνολογίες γενικής εφαρμογής.** Μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας σε όλους τους βιομηχανικούς κλάδους και επηρεάζουν το σχεδιασμό, την παραγωγή, τη διανομή και την εμπορία των περισσότερων προϊόντων και υπηρεσιών. Διευκόλυναν επίσης την εμφάνιση νέων μορφών οργάνωσης, όπως την ανάθεση εργασιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing) και τη στενή αλληλοσύνδεση μεταξύ βιομηχανίας και υπηρεσιών, όπως υπογραμμίστηκε στην ανάλυση που προηγήθηκε. Επηρεάζουν την ανάπτυξη πολύ πέραν των ορίων του ίδιου του τομέα των ΤΠΕ.

Η επίτευξη σημαντικής βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας αποτελεί απόρροια συνδυασμού μεταξύ ΤΠΕ, νέων διοικητικών (management) και οργανωτικών τεχνικών και εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Κατά συνέπεια, οι τεχνολογικές και οργανωτικές αλλαγές πρέπει να συνοδεύονται από συνεχή αναβάθμιση των προσόντων του εργατικού δυναμικού - ακόμη και σε θέσεις που παραδοσιακά θεωρούνται ως χαμηλής ειδίκευσης -, εξ ου και η σημασία της διά βίου εκπαίδευσης. Στην πράξη, ολόκληρη η οργάνωση της εργασίας πρέπει να έχει ως άξονα και προσανατολισμό τη θετική διαχείριση των αλλαγών, περιλαμβανομένης της πρόβλεψης επαρκών κινήτρων για την προσαρμογή του εργατικού δυναμικού στις νέες απαιτήσεις.

Βασική πρόκληση για την ΕΕ είναι **να διασφαλίσει την ευρεία υιοθέτηση και την ουσιαστική χρήση των ΤΠΕ** σε όλους τους βιομηχανικούς κλάδους, περιλαμβανομένων εκείνων οι οποίοι θεωρούνται παραδοσιακοί. Η στρατηγική της Λισσαβώνας έχει ως στόχο να βελτιώσει τους όρους διάδοσης των ΤΠΕ. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι τόσο σημαντικό να λυθούν τα βασικά ζητήματα που θίγονται από τη διαδικασία της Λισσαβώνας.

Οι τεχνολογικές αλλαγές δεν σταματούν στις ΤΠΕ. Εμφανίζονται και άλλες ελπιδοφόρες τεχνολογίες, που παρέχουν μεγάλες δυνατότητες βελτίωσης της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας. Στις εν λόγω τεχνολογίες περιλαμβάνονται η βιοτεχνολογία, η νανοτεχνολογία και οι καθαρές ενεργειακές τεχνολογίες, ενώ έχουν γίνει σημαντικά βήματα προόδου και στον τομέα των νέων υλικών. Κατά συνέπεια, αναδύονται νέες ευκαιρίες στην αγορά, οι οποίες όμως θα μπορέσουν να αξιοποιηθούν μόνο αν η βιομηχανία της ΕΕ βελτιώσει την προσαρμοστικότητά της, ούτως ώστε οι πόροι να μπορούν να στρέφονται γρήγορα σε νέες κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση των νέων τεχνολογικών εξελίξεων.

IV.3 Ο βασικός ρόλος της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας

Ένα διακριτικό γνώρισμα των προηγμένων οικονομιών είναι ο κρίσιμος ρόλος της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας ως καίριων παραγόντων ανάπτυξης.

Δραστήριοι επιχειρηματίες, πρόθυμοι να αναλάβουν κινδύνους, δημιουργούν νέες επιχειρήσεις που αποτελούν σημαντική πηγή θέσεων απασχόλησης. Ιδίως σε καιρούς ταχείας τεχνολογικής προόδου, **η συνεχής δημιουργία νέων επιχειρήσεων και η ανάπτυξη των ήδη υφισταμένων αποτελεί βασικό παράγοντα για την προσαρμογή στις νέες ευκαιρίες που παρουσιάζονται στην αγορά και για την επίτευξη καινοτομίας και αύξησης της παραγωγικότητας.**

Η ανταγωνιστικότητα και η οικονομική ανάπτυξη βασίζονται επίσης, σε ολοένα και μεγαλύτερο βαθμό, στην καινοτομία, δηλαδή στην ανάπτυξη και την οικονομική εκμετάλλευση νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και υπηρεσιών και τη βελτιστοποίηση των επιχειρηματικών μεθόδων. Η καινοτομία επανακαθορίζει συνεχώς τις αγορές και διανοίγει νέους τομείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας. Αφορά όλους τους βιομηχανικούς τομείς, παλιούς και νέους.

Το βασικό συστατικό της καινοτομικής δραστηριότητας είναι η γνώση. Η καινοτομία είναι, ως επί το πλείστον, αποτέλεσμα πολύπλοκων και διαδραστικών διαδικασιών, μέσω των οποίων οι επιχειρήσεις αντλούν συμπληρωματικές γνώσεις από άλλους οργανισμούς και φορείς. Επιπροσθέτως, οι καινοτομίες εδράζονται πολύ συχνά σε νέες διοικητικές (management) και οργανωτικές μεθόδους, που βασίζονται στις ΤΠΕ και σε επενδύσεις σε νέους εξοπλισμούς και δεξιότητες. Άλλες μορφές καινοτομίας, που σχετίζονται με τις τεχνικές της εμπορίας και του μάρκετινγκ (καινοτομία ως προς την παρουσίαση των προϊόντων), έχουν επίσης αποκτήσει σημασία για τη δημιουργία οικονομικής αξίας.

Η Επιτροπή επισήμανε πρόσφατα το γεγονός ότι η Ευρώπη δαπανά μικρότερο ποσοστό του ΑΕγχΠ της για την Ε&Α σε σύγκριση με τους κύριους ανταγωνιστές της[20]. Ο κατακερματισμός των προσπαθειών Ε&Α, τα κλειστά και απομονωμένα εθνικά ερευνητικά συστήματα, οι ανεπαρκείς δεσμοί μεταξύ βιομηχανίας και έρευνας και οι διαφορές μεταξύ των νομικών και διοικητικών καθεστώτων επηρεάζουν δυσμενώς τις επενδύσεις στην Ε&Α και τη δημιουργία γνώσης. Επιπροσθέτως, η «παραγωγικότητα» των ευρωπαϊκών ερευνητικών επενδύσεων είναι χαμηλή: **το σύστημα καινοτομίας της ΕΕ έχει ανεπαρκή ικανότητα μετατροπής των νέων γνώσεων σε νέα ή βελτιωμένα προϊόντα, υπηρεσίες και διαδικασίες που δημιουργούν αξία.**

IV.4. Βιωσιμότητα (αειφορία) και νέα κοινωνικά αιτήματα

Η ανύψωση του υλικού βιοτικού επιπέδου στην Ευρώπη συνδυάστηκε από αύξηση των αιτημάτων για περιβαλλοντική προστασία, ποιότητα εργασίας, εταιρική κοινωνική ευθύνη και προστασία του καταναλωτή και της δημόσιας υγείας.

Οι δημόσιοι φορείς είναι υποχρεωμένοι να ανταποκρίνονται στα αιτήματα της κοινωνίας, πράγμα που αντικατοπτρίστηκε στην απόφαση η οποία ελήφθη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, το 2001, να καθιερωθεί η βιώσιμη ανάπτυξη ως βασικός στόχος πολιτικής. Η βιώσιμη ανάπτυξη έχει τρεις πυλώνες, οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό, πράγμα που δημιουργεί για τη βιομηχανική πολιτική την πρόκληση να ανταποκριθεί **στα αυξανόμενα κοινωνικά και περιβαλλοντικά αιτήματα. Και οι επιχειρήσεις, όμως, έχουν να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο για την ανταπόκριση στα αιτήματα αυτά,** πράγμα που βρίσκεται στο επίκεντρο της συζήτησης για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.

---

[20] Στην ανακοίνωσή της «Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη - Στόχος: 3% του ΑΕγχΠ» [(COM (2002) 499 τελικό].

Η ενθαρρυντική πρόοδος που έχει ήδη επιτευχθεί προς την κατεύθυνση της αποσύνδεσης των τάσεων μεταξύ της βιομηχανικής παραγωγής της ΕΕ και της εκπομπής κάποιων ρύπων απέδειξε ότι **η βιομηχανία, με την υποστήριξη ενός κατάλληλου μείγματος πολιτικής, μπορεί να πετύχει συγχρόνως υψηλότερη ανταγωνιστικότητα και μεγαλύτερη προστασία του περιβάλλοντος.**

Το αυξανόμενο αίτημα για ασφάλεια, υγεία, προστασία των καταναλωτών και κοινωνική προστασία αντανακλά εν μέρει την ανησυχία των πολιτών για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία ή για τις ηθικές επιπτώσεις ορισμένων νέων τεχνολογιών. Ενδέχεται επίσης να αντανακλά φόβους ότι η παγκοσμιοποίηση θα οδηγήσει σε απώλεια της πολιτιστικής ταυτότητας, σε αύξηση του ανταγωνισμού από χώρες χαμηλού κόστους ή σε υπονόμευση των οικονομικών δομών. Αντανακλά μια θεμιτή δημόσια επιλογή σχετικά με τη χρήση της αυξημένης ευημερίας. Όσον αφορά το αίτημα για εταιρική κοινωνική ευθύνη, το αίτημα αυτό αντανακλά την ανάγκη επανεξέτασης του τρόπου με τον οποίο διευθύνονται, ελέγχονται και διοικούνται οι επιχειρήσεις.

Αυτά τα αιτήματα της κοινωνίας μπορούν επίσης να δημιουργήσουν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Έτσι, η επικέντρωση στην προστασία του περιβάλλοντος έφερε τις επιχειρήσεις της ΕΕ στην πρωτοπορία των περιβαλλοντικών τεχνολογιών και τις ενθάρρυνε να αναπτύσσουν βιώσιμη παραγωγή με βάση αναλύσεις κύκλου ζωής. Το αίτημα για καλύτερη ποιότητα ζωής άνοιξε νέες αγορές που συνδέονται με την ψυχαγωγία. Το ενδιαφέρον για τις ανησυχίες των καταναλωτών, και ιδίως για την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων, δημιούργησε επίσης νέες εξειδικευμένες αγορές. Ωστόσο, τα νέα αιτήματα μπορούν επίσης να δημιουργήσουν και ένα πρόσθετο ευκαιριακό κόστος.

Κατά συνέπεια, η πολιτική πρέπει να εξασφαλίσει τη σωστή ισορροπία, ούτως ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της Λισσαβώνας και του Γκέτεμποργκ. Η ισχυρή οικονομική ανάπτυξη παρέχει τους πόρους για την ικανοποίηση των αυξανόμενων περιβαλλοντικών και κοινωνικών αιτημάτων, ιδίως σε μια εποχή κατά την οποία η γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης δημιουργεί σημαντικές πρόσθετες κοινωνικές απαιτήσεις.

Ορισμένα από τα ζητήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν σωστά μόνο μέσα σε ένα **παγκόσμιο θεσμικό πλαίσιο.** Δομές και κανόνες αυτού του είδους υπάρχουν ήδη σε μεγάλο βαθμό για το εμπόριο αγαθών. Σε άλλους τομείς, π.χ. στον τομέα του ανταγωνισμού, έχει γίνει σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας κατά τη θέσπιση και την εφαρμογή κανόνων ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου. Αλλά για τα περιβαλλοντικά και τα κοινωνικά ζητήματα, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά κενά στο παγκόσμιο πλαίσιο. Συχνά, η παγκόσμια διακυβέρνηση στερείται των αναγκαίων μέσων εφαρμογής ή υπονομεύεται από τη μη συμμετοχή μεγάλων χωρών. Η επίτευξη προόδου στον τομέα αυτόν **θα συνέβαλλε στην αποτροπή του κινδύνου επιβολής, στις επιχειρήσεις της ΕΕ, δαπανών ή άλλων περιορισμών που δεν επιβάλλονται στους βασικούς ανταγωνιστές τους, ενώ συγχρόνως θα είχε θετική συμβολή στην επίτευξη των βασικών πολιτικών στόχων της ΕΕ** και θα έδινε τη δυνατότητα στη βιομηχανία να ανταγωνίζεται τους αντιπάλους της αποτελεσματικά, ικανοποιώντας συγχρόνως τις κοινωνικές και πολιτικές απαιτήσεις της ευρωπαϊκής αγοράς.

V. Η ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

Η βιομηχανική πολιτική θα εξακολουθήσει να στηρίζεται σε ορισμένους παράγοντες που υποστηρίζουν την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη. Πέραν των παραδοσιακών παραγόντων, όπως το σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, πρέπει να υπογραμμιστεί η καίρια σημασία της καινοτομίας και της γνώσης, της επιχειρηματικότητας και της βιωσιμότητας.

Στη βάση αυτή, το παρόν κεφάλαιο επανεξετάζει την προσέγγιση που ακολουθεί η ΕΕ όσον αφορά τη βιομηχανική πολιτική.

V.1 Οριζόντιοι παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη

Η Ευρώπη έχει ορισμένα πλεονεκτήματα τα οποία υποστηρίζουν την ανταγωνιστική ανάπτυξη των επιχειρήσεών της. Μεταξύ των πλεονεκτημάτων αυτών είναι, ειδικότερα, τα εξής:

– ένα σταθερό πολιτικό και μακροοικονομικό περιβάλλον, με εδραιωμένο κράτος δικαίου, που δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να σχεδιάζουν καλύτερα το μέλλον τους, να επενδύουν και να αναπτύσσονται·

– μια ενιαία αγορά·

– ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής συνοχής και ένα καλά καταρτισμένο, άριστα εκπαιδευμένο και ευπροσάρμοστο εργατικό δυναμικό, το οποίο, έστω και αν χρειάζεται συνεχή βελτίωση, ιδίως μέσω της διά βίου εκπαίδευσης και της επανακατάρτισης, αποτελεί βασική συνιστώσα της οικονομίας της γνώσης·

– μια από μακρού καθιερωμένη πρακτική διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε όλα τα επίπεδα, πρακτική που αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό, λαμβάνοντας όμως υπόψη τα συμφέροντα και τις ανησυχίες των εργοδοτών και των εργαζομένων·

– υπηρεσίες κοινής ωφέλειας που συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα των βιομηχανιών-χρηστών παρέχοντας ασφαλείς και ποιοτικές υπηρεσίες και διασφαλίζοντας, συγχρόνως, την παροχή καθολικής υπηρεσίας σε ανταγωνιστικές τιμές. Η Πράσινη Βίβλος για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος (κοινής ωφέλειας), που θα υποβληθεί στις αρχές του 2003, θα δώσει το έναυσμα για την πραγματοποίηση συζήτησης σχετικά με τον τρόπο βελτίωσης της ανταπόκρισης των υπηρεσιών αυτών στις ανάγκες των επιχειρήσεων από πλευράς υποδομών, εκπαίδευσης ή κατάρτισης·

– ιδιαίτερα ανεπτυγμένα ενεργειακά, μεταφορικά και τηλεπικοινωνιακά δίκτυα. Ωστόσο, η σχετική υποδομή θα πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά[21], ιδίως στα νέα κράτη μέλη.

Αν και η προσοχή πρέπει να παραμείνει επικεντρωμένη στη συνεχή διατήρηση και ανάπτυξη αυτών των βασικών υποστηρικτικών παραγόντων, ωστόσο, υπάρχει ήδη μια στέρεη βάση.

---

[21] Από την άποψη αυτή βασικές προτεραιότητες είναι η αύξηση των διαθέσιμων ευρυζωνικών τηλεπικοινωνιακών υποδομών και η ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων.

Η πολιτική πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση, σύμφωνα με τη στρατηγική της Λισσαβώνας, στους παράγοντες οι οποίοι προωθούν άμεσα την ανάπτυξη και την παραγωγικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Παράλληλα με την ευρεία διάδοση των ΤΠΕ, πρόσφατες εργασίες του ΟΟΣΑ και της Επιτροπής[22] υπογράμμισαν τον καίριο ρόλο της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας ως βασικών παραγόντων για την προώθηση της ανάπτυξης και της παραγωγικότητας. Ολοένα και περισσότερο, η βιώσιμη ανάπτυξη γίνεται επίσης παράγοντας ενδυνάμωσης της ανάπτυξης και της παραγωγικότητας για την οικονομία της ΕΕ. Η βιομηχανική πολιτική πρέπει να μεριμνήσει ιδιαίτερα για την υποστήριξη και την περαιτέρω ενίσχυση αυτών των πλεονεκτημάτων.

V.1.1 Προώθηση της καινοτομίας, της γνώσης και της έρευνας

Η ΕΕ πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στη βελτίωση των επιδόσεών της στον τομέα της καινοτομίας μέσω της αντιμετώπισης ορισμένων κρίσιμων παραγόντων καινοτομίας που δεν είναι σήμερα επαρκώς ανεπτυγμένοι.

Στα πλαίσια του στόχου που τέθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης για αύξηση **των επενδύσεων Ε&Α** στην ΕΕ, με στόχο να φτάσουν στο 3% του ΑΕγχΠ έως το 2010, η Επιτροπή, σε πρόσφατη ανακοίνωση[23], τόνισε την ανάγκη να δημιουργηθούν βασικές συνθήκες που να ευνοούν περισσότερο τις ιδιωτικές επενδύσεις στην Ε&Α, καθώς και να διασφαλιστεί η καλύτερη χρήση των δημόσιων πόρων που διατίθενται για τη χρηματοδότηση της βιομηχανικής έρευνας. Δρομολόγησε επίσης την πρωτοβουλία του **Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας** (ΕΧΕ), με στόχο την επίλυση του προβλήματος του κατακερματισμού των ερευνητικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη[24].

Η πολιτική Ε&Α είναι βασικό εργαλείο για την αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της ΕΕ. Η γνώση και η καινοτομία είναι οι βάσεις πάνω στις οποίες μπορούν να αναπτυχθούν βιομηχανίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως οι ΤΠΕ, η βιοτεχνολογία και οι νανοτεχνολογίες. Ομοίως, η βιομηχανική πολιτική και η πολιτική Ε&Α πρέπει να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την τόνωση της καινοτομίας, σύμφωνα με το σχέδιο δράσης για την Ε&Α, το οποίο θα υποβληθεί πριν από το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Θα μπορούσε να εξεταστεί η δημιουργία **τεχνολογικών πλατφορμών** για την προώθηση σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκομένων φορέων και την εκπόνηση ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου για Ε&Α σε τομείς ειδικών τεχνολογιών που εμπεριέχουν σημαντικές οικονομικές ή κοινωνικές προκλήσεις, όπως η χρήση του υδρογόνου ως νέας πηγής ενέργειας. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλίζεται η συνέργεια μεταξύ δημόσιων αρχών, χρηστών, κανονιστικών φορέων, βιομηχανίας, καταναλωτών και πόλων αριστείας, που θεωρούνται ως χώροι στους οποίους η βασική έρευνα και η μεταφορά τεχνολογίας συνδέονται στενά. Είναι απαραίτητο να υπάρχει συνοχή μεταξύ της έρευνας, που μπορεί να προσφέρει νέες δυνατότητες, και του μετέπειτα κανονιστικού πλαισίου μέσα στο οποίο οι εν λόγω τεχνολογίες μπορούν να αναπτυχθούν και να διατεθούν στο εμπόριο.

Επιπροσθέτως, πρέπει να τονωθούν οι επενδύσεις στα **άυλα αγαθά** και στο **ανθρώπινο κεφάλαιο**, ούτως ώστε η χρήση των υπαρχουσών γνώσεων να γίνεται όσο το δυνατόν

---

22 Ιδίως το αναπτυξιακό σχέδιο (Growth project) του ΟΟΣΑ του 2001· ή οι εκθέσεις της Επιτροπής για την ανταγωνιστικότητα.

23 Ανακοίνωση «Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη - Στόχος: 3% του ΑΕγχΠ» [(COM (2002) 499 τελικό].

24 Στην ανακοίνωσή της «Ο Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας» [(COM (2002) 565 τελικό].

αποτελεσματικότερα και να μεγιστοποιηθεί η διάδοσή τους. Η καλύτερη συνεκτίμηση των αναγκών των τομέων παροχής υπηρεσιών εντάσεως γνώσης μπορεί επίσης να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου αυτού[25]. Τέλος, η ενθάρρυνση και η διευκόλυνση της δημιουργίας **καινοτόμων ομίλων και δικτύων** θα αποτελέσει άλλη μία βασική προτεραιότητα[26]. Σχετικά με το θέμα αυτό, η Επιτροπή έχει ήδη αναγνωρίσει τη χρησιμότητα του αναπροσανατολισμού των δημόσιων δαπανών προς τη συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου, την έρευνα και την ανάπτυξη, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της στρατηγικής της Λισσαβώνας[27].

Οι πολιτικές που διαμορφώνουν το κανονιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις (ανταγωνισμός, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας), τα φορολογικά κίνητρα (ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση των δαπανών που σχετίζονται με την καινοτομία) και οι δυνατότητες χρηματοδότησης (έρευνα, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, περιφερειακή πολιτική) μπορούν να κινητοποιηθούν στο σύνολό τους για την υποστήριξη και την προώθηση της καινοτομίας. Πρέπει να ενισχυθεί η ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ όλων αυτών των τομέων πολιτικής, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η συμβολή τους στην καινοτομία, που αυξάνει την ανάπτυξη. Ο κεντρικός ρόλος της καινοτομίας στην οικονομία της γνώσης επιβάλλει την ανάληψη αποφασιστικής δράσης από την ΕΕ και τα κράτη μέλη. Η Επιτροπή θα εξετάσει τη βάση της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα της καινοτομίας και θα σκιαγραφήσει μια στρατηγική σχετικά με τον τομέα αυτό σε προσεχή ανακοίνωσή της.

Οι αμυντικές βιομηχανίες διαδραματίζουν ειδικό ρόλο από την άποψη αυτή. Δύο από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους είναι, πρώτον, το γεγονός ότι το σφρίγος τους εξαρτάται από κρατικές παραγγελίες και, δεύτερον, οι υψηλές επιδόσεις τους από απόψεως έρευνας και καινοτομίας. Οι καινοτομικές συνέπειες των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στις βιομηχανίες αυτές διαχέονται, στη συνέχεια, στο σύνολο της οικονομίας, όπως καταδεικνύει το παράδειγμα των ΗΠΑ. Η ΕΕ πρέπει να μελετήσει το ζήτημα των αμυντικών βιομηχανιών, υπό το φως των επιτευγμάτων που πραγματοποιήθηκαν σε τομείς όπως η αεροναυπηγική βιομηχανία ή οι δορυφόροι.

V.1.2 Επιχειρηματικότητα

Το επιχειρηματικό περιβάλλον πρέπει να ευνοεί τη δημιουργία και την ανάπτυξη των ΜΜΕ και της επιχειρηματικής δραστηριότητας γενικά. Η περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδοτικούς πόρους κατά τα πρώιμα και ενδιάμεσα στάδια του κύκλου ζωής των επιχειρήσεων, η έλλειψη δεξιοτήτων, καθώς επίσης οι κανονιστικές και οι σχετικά υψηλότερες φορολογικές επιβαρύνσεις περιορίζουν τις δυνατότητες ανάπτυξης των ΜΜΕ (βλέπε διάγραμμα 7.1). Η καινοτομική δραστηριότητα των ΜΜΕ θα μπορούσε επίσης να ενισχυθεί περαιτέρω με την καλύτερη συνεργασία και αλληλεπίδραση μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και με τη βελτίωση της πρόσβασης στα ερευνητικά προγράμματα, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα στις νέες επιχειρήσεις να αντλούν συμπληρωματική τεχνογνωσία και να αναπτύσσουν τις ικανότητες που χρειάζονται για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Τέλος, πρέπει να προωθηθεί ακόμη περισσότερο το επιχειρηματικό πνεύμα στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, με αφετηρία το σχολείο.

---

[25] Ο ΟΟΣΑ [Innovation and productivity in services, 2001 (Καινοτομία και παραγωγικότητα στον τομέα των υπηρεσιών, 2001)] ανέπτυξε επίσης το ρόλο των υπηρεσιών εντάσεως γνώσης στην καινοτομία και την ανάπτυξη.

[26] Η σημερινή έρευνα δίνει έμφαση στη σημασία που έχει η διασύνδεση των διαφόρων παραγόντων σε συστήματα καινοτομίας, περιλαμβανομένων των νέων φορέων, όπως οι επιχειρηματίες που αναπτύσσουν δραστηριότητες στον τομέα της έρευνας, τα φυτώρια επιχειρήσεων, τα κέντρα καινοτομίας κ.λπ.

[27] Ανακοίνωση «Τα δημόσια οικονομικά στην ΟΝΕ - 2002» [(COM (2002) 209 τελικό].

Η επιχειρηματικότητα είναι ένας οριζόντιος στόχος, ο οποίος, όπως και η πολιτική καινοτομίας, απαιτεί συντονισμένη προσπάθεια σε διάφορους τομείς πολιτικής, όπως η εκπαίδευση, η εσωτερική αγορά, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, η κατάρτιση ή η φορολογική πολιτική. Η δημιουργία ενός φιλικού για τις επιχειρήσεις περιβάλλοντος για την ίδρυση και την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων αποτελεί μέρος της στρατηγικής της Λισσαβώνας και ήταν αντικείμενο του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις Μικρές Επιχειρήσεις (που εκδόθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα το 2000). Η **Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα,** που θα εκδοθεί προσεχώς, θα αναθερμάνει το διάλογο για τη δημιουργία μιας περισσότερο «επιχειρηματικής» Ευρώπης.

V.1.3. Προώθηση μια βιώσιμης δομής βιομηχανικής παραγωγής

Η ανάγκη της βιομηχανίας της ΕΕ να δημιουργήσει μια περισσότερο βιώσιμη παραγωγική δομή αναδεικνύεται σε παράγοντα ανάπτυξης και παραγωγικότητας, όπως προκύπτει από τα πορίσματα της παγκόσμιας διάσκεψης κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ. Οι προοδευτικές επιχειρήσεις, και κυρίως οι ΜΜΕ, μπορούν να αντλήσουν οφέλη και «βιώσιμη αξία» μέσω της χρήσης μεθόδων σχεδιασμού και καινοτομίας για τη δημιουργία περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και για την ανάπτυξη των νέων αγορών που ζητούνται συνεχώς από τους νομοθέτες και τους καταναλωτές.

Η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει και να ενισχύσει ακόμη περισσότερο την **πολιτική της στον τομέα της βιώσιμης παραγωγής**, για να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις που ανέλαβε στη σύνοδο κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ όσον αφορά τη βιώσιμη παραγωγή και τα καταναλωτικά πρότυπα. Η εν λόγω ενίσχυση θα θεμελιώνεται σε υπάρχουσες πρωτοβουλίες και θα συνάδει μ' αυτές. Θα γίνει επίσης σε πλήρη συνεννόηση με τη βιομηχανία και τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς, προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης δέσμευση όλων και να ενθαρρυνθεί η ανάληψη εθελοντικών δράσεων. Τα βασικά στοιχεία μιας τέτοιας ενίσχυσης θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τα εξής:

– ενθάρρυνση της ευρύτερης υιοθέτησης βέλτιστων πρακτικών, με στόχο την αύξηση της οικολογικής αποτελεσματικότητας κατά τη χρήση των πόρων και τη μεγαλύτερη χρησιμοποίηση ανανεώσιμων πόρων·

– προώθηση μιας εμπορικά βιώσιμης βιομηχανίας ανακύκλωσης και υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών·

– υιοθέτηση μιας προσέγγισης «κύκλου ζωής», με στόχο την ολοκλήρωση της πολιτικής προϊόντων μέσω εθελοντικών συμφωνιών και περιβαλλοντικών προτύπων και διακηρύξεων για τα προϊόντα·

– ενθάρρυνση της ανάπτυξης και διάδοσης «καθαρών» τεχνολογιών, με την αντιμετώπιση των εμποδίων που δυσχεραίνουν την αφομοίωσή τους και με την ενθάρρυνση της αλληλεπίδρασης μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην Ε&Α·

– επέκταση της χρήσης συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά των ΜΜΕ, και περαιτέρω προώθηση της εταιρικής ευθύνης.

Επιπροσθέτως, η προώθηση μιας βιώσιμης δομής για τη βιομηχανική παραγωγή προϋποθέτει επίσης την ανάπτυξη της ικανότητας προώθησης, πλήρους αφομοίωσης και έγκαιρης πρόβλεψης των αλλαγών στην οργάνωση της εργασίας.

V.2. Επανεξέταση της προσέγγισης της ΕΕ για τη βιομηχανική πολιτική

Στο τμήμα αυτό υπογραμμίζεται, κατ' αρχάς, η σημασία των βασικών συνθηκών που αποτελούν το περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι επιχειρήσεις. Στη συνέχεια, εξετάζονται τα μέσα που είναι διαθέσιμα για την αξιολόγηση του αντικτύπου των συνθηκών αυτών στην ανταγωνιστικότητα και για την επισήμανση των πιθανών περαιτέρω βελτιώσεων. Μετά, και στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, αναλύεται ο τρόπος δημιουργίας ενός «υγιούς κύκλου» μεταξύ των διαφόρων πολιτικών που συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και, με τον τρόπο αυτό, στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική σκοπιά. Δίνεται, επίσης, ειδική έμφαση στις ανάγκες πολιτικής των νέων κρατών μελών και στην ανάγκη προώθησης και υποστήριξης της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Τέλος, το παρόν τμήμα διερευνά τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αξιολογείται το εάν και κατά πόσον η βιομηχανική πολιτική ανταποκρίνεται με επιτυχία στα ειδικά ζητήματα και χαρακτηριστικά των επιμέρους βιομηχανικών τομέων.

V.2.1. Η καίρια σημασία των βασικών συνθηκών

Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ανταγωνίζονται μέσα σε μια ολοένα και περισσότερο παγκοσμιοποιημένη οικονομία, αλλά οι επιχειρηματικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν στην εσωτερική αγορά αποτελούν καθοριστικά στοιχεία για τις επιδόσεις τους στους τομείς της ανταγωνιστικότητας, της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Πολλές πτυχές του πλαισίου μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις στην εσωτερική αγορά εξαρτώνται από θεσμούς και δομές οι οποίες μπορεί να είναι δημόσιες, ημιδημόσιες ή ακόμη και ιδιωτικές. Οι βασικές υπηρεσίες που παρέχουν αυτοί οι θεσμικοί φορείς και η αποτελεσματικότητα του «συστήματος» που συγκροτούν και μέσα στο οποίο δρουν οι επιχειρήσεις επηρεάζουν εντονότατα την ανταγωνιστικότητα. **Η συστηματική προσπάθεια αντιμετώπισης των ανεπαρκειών του συστήματος επισημάνθηκε ως μέσο για τη σημαντική αύξηση της αποτελεσματικότητας της βιομηχανικής πολιτικής[28].** Η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει μια τέτοια προσανατολισμένη προς το σύστημα προσέγγιση, που να ανταποκρίνεται όσο το δυνατόν περισσότερο στις ανάγκες της βιομηχανίας.

Μπορεί να διακρίνει κανείς **τέσσερις κύριες κατηγορίες βασικών συνθηκών** που έχουν ιδιαίτερη σημασία από την άποψη της βιομηχανικής πολιτικής:

– κανόνες[29] που θέτουν το γενικό πλαίσιο της αγοράς (όπως το δίκαιο των εταιρειών, οι γενικές αρχές του δικαίου περί συμβάσεων[30], οι κανόνες ανταγωνισμού, οι κοινωνικοί

---

[28] Οι συστημικές αδυναμίες μπορούν να πάρουν πολλές μορφές. Ως παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν τα εξής: ασθενής σύνδεση μεταξύ βιομηχανικής έρευνας και επιστημονικής βάσης, συστήματα προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας που παρέχουν ανεπαρκή κίνητρα για εμπορική αξιοποίηση και διάδοση των πορισμάτων της δημόσιας έρευνας, δυσχερής πρόσβαση των ΜΜΕ στις νέες τεχνολογίες ή έλλειψη χρηματοδότησης σε ορισμένα συγκεκριμένα στάδια του κύκλου ζωής μιας επιχείρησης.

[29] Οι κανόνες, με την έννοια που τους δίνεται στο σημείο αυτό, είναι δυνατόν να προκύψουν από νομοθετικές ή κανονιστικές πράξεις, αλλά και από εναλλακτικά μέσα όπως οι συμφωνίες που έχουν συναφθεί κατόπιν διαπραγματεύσεως μεταξύ των εμπλεκομένων φορέων, π.χ. των κοινωνικών εταίρων ή των παραγωγών και των καταναλωτών.

[30] Οι διαβουλεύσεις που έγιναν μετά την έκδοση της ανακοίνωσης σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων [(COM (2001) 398 τελικό] αποκάλυψαν ότι υπάρχουν πολλά εμπόδια και αντικίνητρα για τις διασυνοριακές συμβάσεις, που αυξάνουν το κόστος των συναλλαγών και, ως εκ τούτου, επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, και ιδίως των ΜΜΕ. Η Επιτροπή θα προτείνει μέτρα για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων σε σχέδιο δράσης που θα εκδοθεί το 2003.

κανόνες, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, οι φορολογικοί και εργατικοί κανόνες, οι επενδυτικοί κανονισμοί, οι κανόνες περί διεθνούς εμπορίου)·

– κανόνες που αφορούν άμεσα ειδικές κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών (όπως είναι οι κανονισμοί για τη διάθεση προϊόντων στην αγορά, που σχετίζονται και συνδυάζονται με ζητήματα όπως η ασφάλεια, η τυποποίηση ή η λήψη εμπορικών μέτρων για συγκεκριμένα προϊόντα, όπως τα τελωνειακά δασμολόγια ή τα μέτρα αντιντάμπινγκ)· οι κανονισμοί που αφορούν ειδικά ορισμένους τομείς μπορούν επίσης να έχουν αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα άλλων τομέων, π.χ. εάν επηρεάζουν την τιμή ή τη διαθεσιμότητα βασικών εισροών·

– θεσμικά όργανα που δίνουν στην αγορά τη δυνατότητα να λειτουργεί εύρυθμα, όργανα τα οποία μπορεί να είναι δημόσια (όπως δικαστήρια, εταιρικά μητρώα, αρχές ανταγωνισμού ή γραφεία διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας), ημιδημόσια ή ακόμη και ιδιωτικά (όπως οργανισμοί μεταφοράς τεχνολογίας, φορείς τυποποίησης και αξιολόγησης της συμμόρφωσης).

– γενικότερες συνθήκες, ο άμεσος αντίκτυπος των οποίων είναι συνήθως δυσκολότερο να εκτιμηθεί και οι οποίες είναι συχνά λιγότερο εύκολο να ασκήσουν επιρροή σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο - όπως το μακροοικονομικό πλαίσιο, οι κοινωνικές αξίες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα ή η πολιτική σταθερότητα μιας χώρας.

Από την έκδοση, το 1990, της ανακοίνωσης της Επιτροπής για τη βιομηχανική πολιτική, η ευρωπαϊκή βιομηχανία επωφελήθηκε από διάφορα **σημαντικά πολιτικά επιτεύγματα** τα οποία βελτίωσαν τις βασικές συνθήκες. Πάνω απ' όλα, η νομισματική ένωση είναι σήμερα πραγματικότητα, ενώ η εσωτερική αγορά έχει πλέον εδραιωθεί σε πολλούς τομείς. Η εσωτερική αγορά έφερε τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που χρειάζονται για τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών ευκαιριών, την αύξηση της παραγωγικότητας και τη διεύρυνση του μεγέθους των αγορών για τις επιχειρήσεις που πωλούν ή αγοράζουν εμπορεύματα και υπηρεσίες. Η χρήση ενός ενιαίου νομίσματος αυξάνει τη διαφάνεια, μειώνει το κόστος των συναλλαγών και πολλαπλασιάζει το οικονομικό δυναμικό της εσωτερικής αγοράς.

Σημαντική πρόοδος έχει επίσης επιτελεσθεί όσον αφορά την απελευθέρωση τομέων όπως οι τηλεπικοινωνίες, η ενέργεια και οι μεταφορές, πράγμα που βελτίωσε την ανταγωνιστική θέση των βιομηχανιών-χρηστών. Η εξέλιξη αυτή πρέπει να συνεχιστεί και να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο, ιδίως με στόχο να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των χρηστών, διαφυλάσσοντας, συγχρόνως, τη βιωσιμότητα της καθολικής υπηρεσίας.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν **τομείς όπου εμφανίζονται προβλήματα.** Τα κανονιστικά και τεχνικά εμπόδια που παρακωλύουν το εμπόριο και την εγκατάσταση σε μερικούς τομείς δυσχεραίνουν τη εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το χρηματοοικονομικό περιβάλλον των επιχειρήσεων, και ιδίως των ΜΜΕ, θα μπορούσε να ωφεληθεί σημαντικά από τη δημιουργία κεφαλαιαγορών με μεγαλύτερο βάθος και ρευστότητα, αποτελεσματικών και ολοκληρωμένων. Στην εσωτερική αγορά υπηρεσιών υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα μεταξύ του οράματος για μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή οικονομία και της πραγματικότητας, όπως την βιώνουν οι πάροχοι και οι χρήστες υπηρεσιών[31]. Επιπροσθέτως, η ανεπαρκής προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας υπονομεύει την ανταγωνιστικότητα. Το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αναμένεται να

[31] Βλέπε την "έκθεση της Επιτροπής για την κατάσταση της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών", COM (2002) 441 τελικό, 30 Ιουλίου 2002.

ενισχύσει σαφώς την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, την καινοτομία και την έρευνα. Ωστόσο, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να δίνουν προτεραιότητα στα κεκτημένα εθνικά τους συμφέροντα, με αποτέλεσμα, ένα έτος μετά την προθεσμία που τέθηκε στη Λισσαβώνα (Δεκέμβριος 2001), να έχει επιτελεστεί ελάχιστη πρόοδος. Οι διαφορές στην έμμεση φορολογία μπορούν να προκαλέσουν στρεβλώσεις στο εσωτερικό εμπόριο και να κατακερματίσουν την αγορά αγαθών και υπηρεσιών. Η πολυπλοκότητα των δεκαπέντε εθνικών συστημάτων φορολόγησης των εταιρειών δημιουργεί εμπόδια που παρακωλύουν τις διασυνοριακές δραστηριότητες και την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η εσωτερική αγορά. Ούτε η μικρή πρόοδος που σημειώθηκε σε ορισμένους τομείς, όπως στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων προμηθειών, συνάδει με το στόχο της Λισσαβώνας. Η άνιση εφαρμογή των δεσμεύσεων μειώνει τα οφέλη που προκύπτουν από την οικονομική ολοκλήρωση.

Τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπισαν πρόσφατα μεγάλες εταιρείες οδήγησαν στη μαζική καταστροφή πλούτου και στην απώλεια της εμπιστοσύνης του κοινού στην ακεραιότητα της αγοράς. Η ύπαρξη ενός υγιούς πλαισίου εταιρικής διοίκησης αναγνωρίζεται ευρέως ως μία από τις βασικότερες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και βιώσιμη ανάπτυξη ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Ο σωστός καθορισμός των ρόλων και των ευθυνών των διαφόρων εταιρικών οργάνων οδηγεί στην καλύτερη δυνατή αξιολόγηση και εκμετάλλευση των διαθέσιμων επιχειρηματικών ευκαιριών, πράγμα που, με τη σειρά του, προωθεί την ανάπτυξη, την καινοτομία και την απασχόληση. Η ενδεδειγμένη προστασία των δημόσιων συμφερόντων, χωρίς αποθάρρυνση της ανάληψης κινδύνων και με βάση τη σωστή επιχειρηματική κρίση, ενισχύει την εμπιστοσύνη στις κεφαλαιαγορές, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα την αυξημένη πρόσβαση σε φθηνότερους χρηματοδοτικούς πόρους. Η ισορροπημένη προσέγγιση της εταιρικής διοίκησης δίνει, τελικά, μεγαλύτερη έμφαση στα θέματα που αφορούν τους μετόχους και στο ζήτημα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Με την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, οι δράσεις που αναλαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο ενδέχεται να μην επαρκούν πλέον. Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τις πρόσφατες συστάσεις της Ομάδας Εμπειρογνωμόνων Υψηλού Επιπέδου για το Εταιρικό Δίκαιο[32], προτίθεται να υποβάλει σχέδιο δράσης για το εταιρικό δίκαιο (περιλαμβανομένης της εταιρικής διοίκησης) σε ανακοίνωση που θα εκδοθεί μέσα στο πρώτο τρίμηνο του 2003.

Ορισμένες σημαντικές βασικές συνθήκες ορίζονται απευθείας σε επίπεδο ΕΕ, όπου, παρά τα επιτεύγματα, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για περαιτέρω δράση, ιδίως όσον αφορά το κανονιστικό πλαίσιο. Σε άλλους τομείς, **τα κράτη μέλη (ή οι φορείς που τα συγκροτούν) είναι εκείνα που διαδραματίζουν τον ουσιαστικό ρόλο για τον καθορισμό των βασικών συνθηκών**. Η άμεση φορολογία και οι κανονιστικές ρυθμίσεις του κοινωνικού τομέα αποτελούν εύγλωττα παραδείγματα. Ακόμη και σε τομείς που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΕΕ, η μη μεταφορά των νομοθετικών πράξεων ή η άνιση εφαρμογή των κανόνων σε εθνικό ή υπο-εθνικό επίπεδο ενδέχεται, μερικές φορές, να επηρεάζουν αρνητικά τις βασικές συνθήκες. Πρέπει να συνεχιστούν οι εργασίες διερεύνησης του τρόπου με τον

---

[32] Η Ομάδα Εμπειρογνωμόνων Υψηλού Επιπέδου για το Εταιρικό Δίκαιο, που συστάθηκε από την Επιτροπή το Σεπτέμβριο του 2001 προκειμένου να διατυπώσει συστάσεις για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου κανονιστικού πλαισίου σχετικά με το ευρωπαϊκό εταιρικό δίκαιο, διατύπωσε τις συστάσεις της στην τελική της έκθεση στις 4 Νοεμβρίου 2002. Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει ένα σημαντικό κεφάλαιο για την εταιρική διοίκηση και διατυπώνει λεπτομερείς συστάσεις για τα εξής ζητήματα: δημοσιοποίηση, εκ μέρους των εταιρειών, των δομών και πρακτικών που ακολουθούν ως προς την εταιρική τους διοίκηση, ενίσχυση των δικαιωμάτων των μετόχων, ρόλος των (ανεξάρτητων) μη εκτελεστικών ή εποπτικών διευθυντών, ποιότητα των υποβαλλομένων εταιρικών εκθέσεων, αξιοπιστία και ακεραιότητα των εξωτερικών ελέγχων, συντονισμός των προσπαθειών των κρατών μελών στον τομέα της εταιρικής διοίκησης.

οποίο η ΕΕ μπορεί να προσπαθήσει να βελτιώσει τις βασικές συνθήκες, παρά την ύπαρξη αυτής της ιδιόρρυθμης θεσμικής κατάστασης.

V.2.2. Μια πιο συστηματική προσέγγιση της ΕΕ για τη βελτίωση των βασικών συνθηκών

Το ζήτημα των μέσων της βιομηχανικής πολιτικής συνδέεται στενά με τον κύριο στόχο της, που είναι η βελτίωση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο αναπτύσσουν οι επιχειρήσεις τη δραστηριότητά τους. Υπό το πρίσμα αυτό, η βιομηχανική πολιτική δεν μπορεί να διακριθεί από την πολιτική επιχειρήσεων, όπως αυτή ορίζεται στο έγγραφο εργασίας της Επιτροπής «Για την Ευρώπη των επιχειρήσεων: πρόγραμμα εργασίας για την πολιτική επιχειρήσεων 2000 - 2005»[33]. Στο έγγραφο αυτό η πολιτική επιχειρήσεων ορίζεται ως μια πολιτική η οποία «πρέπει να αντιμετωπίζει το σύνολο του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με στόχο να δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το μέγεθος, τη νομική μορφή, τον τομέα και τον τόπο εγκατάστασής τους, να αναπτύσσονται. Στην επιχειρηματική Ευρώπη, όλοι όσοι έχουν μια εμπορικά εφικτή ιδέα πρέπει να είναι σε θέση να την υλοποιούν, με πρόσβαση στην καλύτερη δυνατή τεχνολογία, και στη συνέχεια να τη διοχετεύουν, με τα καλύτερα δυνατά μέσα, στην κατάλληλη αγορά». **Κατά συνέπεια, η βιομηχανική πολιτική μπορεί να οριστεί ως η εφαρμογή των μέσων της πολιτικής επιχειρήσεων στο βιομηχανικό τομέα.**

Η ΕΕ ανέπτυξε διάφορες προσεγγίσεις για τη βελτίωση των βασικών συνθηκών μέσα στις οποίες αναπτύσσουν οι επιχειρήσεις τη δραστηριότητά τους. Οι σχετικές προσπάθειες έχουν στραφεί προς δύο κυρίως κατευθύνσεις.

Σε επίπεδο ΕΕ, καταβλήθηκε προσπάθεια να αναπτυχθούν **νέες προσεγγίσεις στο ζήτημα των κανονιστικών ρυθμίσεων**, με στόχο αυτές να γίνουν λιγότερο φορτικές για τις επιχειρήσεις. Ορισμένες από τις σημαντικότερες εξελίξεις στον τομέα αυτόν είναι οι εξής:

– η νέα προσέγγιση όσον αφορά την πολιτική προϊόντων, η οποία περιορίζει τις κανονιστικές ρυθμίσεις μόνο στις βασικές απαιτήσεις που συνδέονται με την ασφάλεια ή τη διαλειτουργικότητα των προϊόντων. Οι κατασκευαστές είναι ελεύθεροι να επιλέγουν τις τεχνολογικές λύσεις που διασφαλίζουν την τήρηση των βασικών απαιτήσεων. Η λύση αυτή προωθεί την καινοτομία, τον ανταγωνισμό και την ευθύνη των κατασκευαστών. Καίριο ρόλο διαδραματίζουν τα εθελοντικά εναρμονισμένα πρότυπα, διότι συνιστούν τον πλέον πρόσφορο τρόπο συμμόρφωσης με τις βασικές απαιτήσεις·

– η συνολική προσέγγιση όσον αφορά την αξιολόγηση της συμμόρφωσης, η οποία συνδέεται με τη νέα προσέγγιση και αποσκοπεί, όπου αυτό είναι δυνατόν, στην παροχή, στους κατασκευαστές, της δυνατότητας επιλογής μεταξύ εναλλακτικών διαδικασιών αξιολόγησης της συμμόρφωσης, περιλαμβανομένης, σε πολλές περιπτώσεις, της αυτοδήλωσης της συμμόρφωσης με τις βασικές απαιτήσεις. Η προσέγγιση αυτή είναι λιγότερο «καθοδηγητική» και έχει το πλεονέκτημα ότι αυξάνει το αίσθημα ευθύνης των κατασκευαστών·

– παροχή κινήτρων στους οργανισμούς τυποποίησης για να συνεχίσουν να αναπτύσσουν ευρωπαϊκά προϊόντα, καθώς και νέα προϊόντα τυποποίησης που μπορούν να αναπτυχθούν πολύ γρήγορα, πράγμα σημαντικό σε τομείς στους οποίους η τεχνική πρόοδος είναι ταχύτατη, διότι διασφαλίζει ότι τα πρότυπα αντανακλούν το πλέον σύγχρονο τεχνολογικό επίπεδο.

---

[33] SEC (2000) 771.

Σε γενικότερο επίπεδο, η Επιτροπή δρομολόγησε, τον Ιούνιο του 2002, ένα ευρύ **σχέδιο δράσης για την "απλούστευση και τη βελτίωση του κανονιστικού περιβάλλοντος"[34],** ανταποκρινόμενη στο σχετικό αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας. Το εν λόγω σχέδιο δράσης προβλέπει σειρά γενικών μέτρων για τη βελτίωση της προετοιμασίας της δράσης της ΕΕ (αξιολόγηση αντικτύπου των νομοθετικών και πολιτικών πρωτοβουλιών, με στόχο τη μέτρηση των πιθανών συνεπειών των επιλογών πολιτικής στις διάφορες κατηγορίες εμπλεκομένων, περιλαμβανομένης της βιομηχανίας, καθορισμός αρχών και ελάχιστων κανόνων για την πραγματοποίηση δημόσιων διαβουλεύσεων), για την απλούστευση και τη μείωση του όγκου του κοινοτικού κεκτημένου[35], για τη διευκόλυνση της επιλογής κατάλληλων και αποτελεσματικών μέσων, περιλαμβανομένων των λεγόμενων "εναλλακτικών" μέσων, όπως η από κοινού ρύθμιση και η αυτορρύθμιση, και για τη βελτίωση του σεβασμού των κανόνων της ΕΕ. Σημαντικό μέρος των προτεινόμενων μέτρων αποτελεί επί του παρόντος αντικείμενο διαπραγματεύσεων που αποσκοπούν στη σύναψη διοργανικής συμφωνίας για τη "βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων" πριν από το τέλος του 2002, σύμφωνα με το αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Σεβίλλης.

Στη βάση αυτή, και τηρουμένων των ορίων που θέτει η Συνθήκη και των προνομίων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει και να χρησιμοποιήσει περαιτέρω την πείρα που διαθέτει στον τομέα της βελτίωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων σε ορισμένους τομείς οι οποίοι εξακολουθούν να διέπονται από λεπτομερείς οδηγίες και στους οποίους η νομοθεσία θα μπορούσε να απλουστευθεί.

Το σχέδιο δράσης θα διευκολύνει, μεταξύ άλλων, τη διερεύνηση πιθανών **εναλλακτικών επιλογών αντί των παραδοσιακών νομοθετικών ή κανονιστικών πράξεων,** όπου ενδείκνυται. Στο πλαίσιο που θα συμφωνηθεί με τα άλλα όργανα, η Επιτροπή θα μπορούσε να προωθήσει, π.χ., την από κοινού ρύθμιση και την αυτορρύθμιση, με βάση συμφωνίες μεταξύ εμπλεκομένων φορέων[36] ή εθελοντικές δεσμεύσεις (όπως οι κώδικες δεοντολογίας) από τους κατασκευαστές ή τους παρόχους υπηρεσιών. Τα εθελοντικά μέσα αυτού του είδους θα μπορούσαν να προωθηθούν ιδίως σε τομείς στους οποίους παρατηρείται ταχεία τεχνική πρόοδος. Εξάλλου, σε τομείς όπως ο τομέας των υπηρεσιών, θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί περαιτέρω η ευρωπαϊκή προσέγγιση για την τυποποίηση.

Ένα άλλο στοιχείο που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο να διασφαλιστεί ότι οι κανονιστικές ρυθμίσεις δεν προξενούν ανώφελες επιβαρύνσεις στις επιχειρήσεις είναι η **προβλεψιμότητα**, η οποία έχει δύο συνιστώσες. Πρώτον πρέπει να παρέχονται στις επιχειρήσεις επαρκή χρονικά περιθώρια για τη συμμόρφωσή τους με τους νέους κανόνες, ούτως ώστε το κόστος προσαρμογής των προϊόντων και των διαδικασιών τους να μην είναι δυσβάστακτο. Δεύτερον, οι κανόνες πρέπει να είναι σταθεροί και να μην αλλάζουν πολύ συχνά, ιδίως όταν συνεπάγονται σημαντικό κόστος συμμόρφωσης[37].

---

34 COM (2002) 278.

35 Το σχέδιο δράσης επιβεβαιώνει το στόχο της Επιτροπής για μείωση του όγκου του κοινοτικού κεκτημένου κατά τουλάχιστον 25% έως το τέλος του 2004 και εξαγγέλλει πρωτοβουλία της Επιτροπής για την εφαρμογή ενός προγράμματος απλούστευσης, με βάση την εμπειρία, π.χ., της διαδικασίας SLIM (Απλούστερη Νομοθεσία για την Εσωτερική Αγορά), που αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας για την εσωτερική αγορά.

36 Ο τομέας των εργασιακών σχέσεων παρέχει παραδείγματα τέτοιων συμφωνιών στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου. Οι προτάσεις που υπέβαλε η Επιτροπή στο πλαίσιο της Πράσινης Βίβλου της για την προστασία των καταναλωτών και η ανακοίνωση παρακολούθησης του θέματος, που εξέδωσε εν συνεχεία, ακολουθούν παρόμοια γραμμή καινοτόμων κανονιστικών προτάσεων.

37 Η χρήση εθελοντικών προσεγγίσεων σε συνδυασμό με κατάλληλο επίπεδο κρατικών ρυθμίσεων αποτελεί μέρος μιας προσέγγισης η οποία αποσκοπεί συγχρόνως στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας

Στους τομείς τους οποίους η αρμοδιότητα ανήκει κατά το πλείστον στα κράτη μέλη, η ΕΕ έχει επίσης αναπτύξει καινοτόμες προσεγγίσεις, με σκοπό τη μέτρηση και τη σύγκριση του ανταγωνιστικού αντικτύπου των επιμέρους βασικών συνθηκών και την προώθηση σχετικών βελτιώσεων. Από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας και μετά, η προσέγγιση αυτή είναι γνωστή ως η **ανοικτή μέθοδος συντονισμού**. Η εν λόγω προσέγγιση έδωσε τη δυνατότητα στην ΕΕ να διαδραματίσει θετικό ρόλο στην προσπάθεια προώθησης ανταγωνιστικών βελτιώσεων σε τομείς αυτής της κατηγορίας. Τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από την άποψη αυτή είναι, μεταξύ άλλων, τα εξής:

– διεξοδικές αναλύσεις της κατάστασης, υποστηριζόμενες από κατάλληλες μετρήσεις, σε σχέση με συγκεκριμένες βασικές συνθήκες που έχουν επισημανθεί ως ιδιαίτερα πρόσφορες. Οι αναλύσεις αυτές λαμβάνουν τη μορφή πινάκων αποτελεσμάτων, όπως ο πίνακας αποτελεσμάτων για την πολιτική επιχειρήσεων ή ο πίνακας αποτελεσμάτων καινοτομίας, καθώς και τη μορφή εκθέσεων ανταγωνιστικότητας ή σύνθετων δεικτών για την κοινωνία της γνώσης σε τομείς που συνδέονται με την Ε&Α και το ανθρώπινο κεφάλαιο·

– συγκρίσεις μεταξύ των αντίστοιχων επιδόσεων μεμονωμένων κρατών μελών (και επιλεγμένων τρίτων χωρών), με στόχο τη διεξαγωγή συγκριτικών αξιολογήσεων (benchmarking), με κατάλληλη εν συνεχεία παρακολούθηση της κατάστασης·

– εντοπισμός, ανταλλαγή και εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών·

– επιπροσθέτως, στο μέλλον, θα γίνεται αυξημένη χρήση ποσοτικών στόχων[38]. Στόχοι αυτού του είδους, που θα καθοριστούν από τα κράτη μέλη, μπορούν να χρησιμοποιούνται ως κριτήρια για την παρακολούθηση των βελτιώσεων της ανταγωνιστικότητας, όταν συνοδεύονται από αντίστοιχες μετρήσεις.

Οι προσεγγίσεις αυτές έχουν ήδη αναπτυχθεί σε σχέση με ορισμένους κρίσιμους παράγοντες ανταγωνιστικότητας, ιδίως από την άποψη των ΜΜΕ, όπως είναι, π.χ. οι διαδικασίες έναρξης των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης, η πρόσβαση σε χρηματοδοτικούς πόρους, οι υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων, τα φυτώρια επιχειρήσεων, η μεταβίβαση επιχειρήσεων, η καινοτομία, η έρευνα και η ανάπτυξη ή οι ανθρώπινοι πόροι. Ωστόσο, αυτά τα μέσα πολιτικής εξακολουθούν να βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης, και **η ΕΕ θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη μεθοδολογία αυτή πολύ ευρύτερα, για να καλύψει μια πολύ μεγαλύτερη δέσμη σημαντικών παραγόντων ανταγωνιστικότητας.** Σε ορισμένες περιπτώσεις, η περαιτέρω χρήση των μέσων αυτών θα έχει επίσης ως αποτέλεσμα την αυξημένη διαθεσιμότητα κατάλληλου και αξιόπιστου στατιστικού υλικού.

V.2.3. Βελτίωση της ολοκλήρωσης των πολιτικών της ΕΕ που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας

Καθώς η ανταγωνιστικότητα καθορίζεται από μεγάλη ποικιλία όρων και παραγόντων, όλες οι πολιτικές που επηρεάζουν τους παράγοντες αυτούς ασκούν επίσης επίδραση και στην ανταγωνιστικότητα. Κατά συνέπεια, η ΕΕ πρέπει να μεριμνά για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι παράγοντες αυτοί για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Επιπροσθέτως, η βιομηχανική πολιτική πρέπει να προβλέπει έγκαιρα και να διευκολύνει την

θεμιτών συμφερόντων, όπως η προστασία των καταναλωτών, και στην αύξηση της διαφάνειας και της προβλεψιμότητας του κανονιστικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις.

[38] Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής για τη βελτίωση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων [COM (2002) 610 τελικό].

προσαρμογή των παραγωγικών συστημάτων, λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα ώστε να είναι δυνατή η αντιμετώπιση των συνεπειών της προσαρμογής αυτής.

Το άρθρο 157 της Συνθήκης ΕΚ ορίζει ότι «η Κοινότητα συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων [της βιομηχανικής πολιτικής] **μέσω των πολιτικών και δράσεων που αναλαμβάνει, δυνάμει άλλων διατάξεων της παρούσας Συνθήκης**», επιπλέον των ειδικών μέτρων που αποσκοπούν στην υποστήριξη των δράσεων που υλοποιούνται σε επίπεδο κρατών μελών.

Ως εκ τούτου, είναι απολύτως αναγκαίο να διασφαλιστεί η κατάλληλη ολοκλήρωση μεταξύ όλων των πολιτικών της ΕΕ που μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη αυτών των στόχων. Η ανάγκη αυτή απέκτησε ακόμη μεγαλύτερη σημασία στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς πρέπει να εξευρεθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των τριών διαστάσεών της - οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής.

Υπάρχουν ορισμένες πολιτικές η ολοκλήρωση των οποίων με τη βιομηχανική πολιτική είναι ήδη αρκετά ανεπτυγμένη:

- Μεταξύ των κύριων στόχων της **εμπορικής πολιτικής** συγκαταλέγεται το μεγαλύτερο άνοιγμα του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος και, ειδικότερα, το άνοιγμα των προστατευόμενων αγορών τρίτων χωρών στους παραγωγούς και τους παρόχους υπηρεσιών της ΕΕ. Συγχρόνως, παρέχοντας στους παραγωγούς της ΕΕ φθηνότερη πρόσβαση σε ξένες εισροές και υποβάλλοντάς τους, ταυτόχρονα, σε εντονότερο ανταγωνισμό από τρίτες χώρες, τους δίνει τη δυνατότητα αλλά και τους αναγκάζει να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

- Όπως προαναφέρθηκε, θετικό γενικά αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα έχουν και **οι πολιτικές που σχετίζονται με την ενιαία αγορά**, ιδίως προωθώντας την απελευθέρωση των αγορών και την εναρμόνιση των κανόνων, παρά το γεγονός ότι ο ρυθμός της προόδου υπήρξε άνισος και μολονότι σε ορισμένους τομείς πρέπει να γίνει περαιτέρω πρόοδος.

- Το ίδιο μπορεί γενικά να λεχθεί και για τις στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους **πολιτικές ενέργειας και μεταφορών.**

- **Η πολιτική Ε&Α**, ενισχύοντας τη βάση γνώσεων και δίνοντας έμφαση στις βασικές τεχνολογίες ευρείας εφαρμογής, αποτελεί επίσης σημαντικό παράγοντα ενδυνάμωσης της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της ΕΕ. Ο τομέας αυτός θα μπορούσε να κινητοποιηθεί ακόμη περισσότερο για να παράσχει ειδική υποστήριξη σε σχέδια ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος - όπως το Galileo -, αξιοποιώντας, συγχρόνως, τους ειδικούς κανόνες ανταγωνισμού που διέπουν τη συνεργατική έρευνα.

- Η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας ενισχύεται επίσης και από την **πολιτική ανταγωνισμού**. Μέσω του κανονιστικού της πλαισίου, η πολιτική αυτή παρακινεί τις επιχειρήσεις να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους και, με τον τρόπο αυτό, τους δίνει τη δυνατότητα να επιβιώνουν αποτελεσματικότερα στις αγορές τους. Προετοιμάζει επίσης τις επιχειρήσεις της ΕΕ για την πρόκληση την οποία συνιστούν οι αγορές των τρίτων χωρών. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να λαμβάνεται πλήρως υπόψη η ολοένα και αυξανόμενη παγκόσμια διάσταση πολλών αγορών. Η φύση και η έμπρακτη εφαρμογή της πολιτικής

ανταγωνισμού και της βιομηχανικής πολιτικής έχουν, η καθεμία, τα δικά τους σημεία έμφασης, τα οποία πρέπει να εξισορροπούνται κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων[39].

- Όπως και στο παρελθόν, πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες που παρέχει η **περιφερειακή πολιτική**, προκειμένου να υποστηριχθεί η αναδιάρθρωση η οποία θα συνεχιστεί αναπόφευκτα σε ορισμένους τομείς λόγω των μεταβολών της ζήτησης και του αυξημένου παγκόσμιου ανταγωνισμού. Η περιφερειακή πολιτική θα διαδραματίσει επίσης πολύ σημαντικό ρόλο για την υποστήριξη των προσπαθειών που θα πρέπει να καταβάλουν τα μελλοντικά κράτη μέλη για να "κλείσουν" το χάσμα ανταγωνιστικότητας, καθώς και για να αμβλύνουν τις κοινωνικές συνέπειες που θα αντιμετωπίσουν.

- Η συνοχή μεταξύ της **μακροοικονομικής πολιτικής** και των διαρθρωτικών πολιτικών διασφαλίζεται με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές οικονομικής πολιτικής.

Άλλοι τομείς πολιτικής, οι οποίοι συχνά αντιστοιχούν σε νέα αιτήματα της κοινωνίας, αντανακλούν περισσότερο πρόσφατες προκλήσεις. Ως εκ τούτου, η διασύνδεσή τους με τη βιομηχανική πολιτική θα μπορούσε να βελτιωθεί περαιτέρω. Αυτή η διασύνδεση πρέπει να λαμβάνει πλήρως υπόψη **τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη,** πράγμα που συνεπάγεται **την ταυτόχρονη επιδίωξη στόχων βάσει των τριών συστατικών πυλώνων της** - οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού. Αν και οι στόχοι που επιδιώκονται από τις πολιτικές που εφαρμόζονται βάσει των εν λόγω τριών πυλώνων μπορεί, εκ πρώτης όψεως, να φαίνεται δύσκολο να συνδυαστούν μεταξύ τους, ωστόσο ο στόχος για βιώσιμη ανάπτυξη έχει στην πράξη θετικό τελικό αντίκτυπο, εφόσον τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Πρώτον, πρέπει να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι **δυναμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των πολιτικών**. Δεύτερον, πρέπει να γίνεται **"έλεγχος πραγματικότητας"** ώστε να διασφαλίζεται ότι ο ένας πυλώνας της βιώσιμης ανάπτυξης δεν αναπτύσσεται εις βάρος των άλλων. Με άλλα λόγια, απαιτείται συνεχής παρακολούθηση για να διασφαλίζεται ότι οι τρεις διαστάσεις αναπτύσσονται συγχρόνως και με τρόπο που να προωθεί την ανταγωνιστικότητα.

- **Η κοινωνική πολιτική και η πολιτική απασχόλησης**, περιλαμβανομένης της **πολιτικής για την επαγγελματική κατάρτιση**, μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο διασφαλίζοντας ότι η προώθηση της ανταγωνιστικότητας αποτελεί μέρος της ισορροπημένης εφαρμογής της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Βοηθώντας στη συνεχή αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων και, με τον τρόπο αυτό, προωθώντας την ποιότητα της εργασίας, συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της ζήτησης στην αγορά εργασίας και συνεισφέρουν ουσιαστικά στην οικονομία της γνώσης. Επιπροσθέτως, μπορούν να συμβάλουν στη διευκόλυνση της αποδοχής της αναγκαίας βιομηχανικής αναδιάρθρωσης, μετριάζοντας τις αρνητικές κοινωνικές συνέπειές της. Η πραγματοποίηση επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο από τα άτομα, τις επιχειρήσεις και τις δημόσιες αρχές έχει ουσιώδη σημασία για τη διαχείριση της αλλαγής και για το συνδυασμό της ευελιξίας με νέες μορφές ασφάλειας για τους εργαζομένους.

- **Η πολιτική για την προστασία των καταναλωτών και η πολιτική προστασίας της δημόσιας υγείας** αποτελούν ουσιώδη προϋπόθεση για τη διαμόρφωση κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των καταναλωτών, πράγμα που, με τη σειρά του, είναι η βάση για μια σταθερή και αυξανόμενη ζήτηση. Βεβαίως, οι πολιτικές αυτές ενδέχεται να περιλαμβάνουν και αυστηρές κανονιστικές απαιτήσεις. Μπορούν, όμως, να

---

[39] Η ανακοίνωση της Επιτροπής «Παραγωγικότητα: το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών οικονομιών και επιχειρήσεων», COM(2002) 262, (ιδίως το κεφάλαιο επτά) επισημαίνει ορισμένους ιδιαίτερα ενδιαφέροντες τομείς εργασίας.

δημιουργήσουν επίσης και ευκαιρίες για ανάπτυξη παρέχοντας ένα προβλέψιμο πλαίσιο στις επιχειρήσεις. Μπορούν ακόμη να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο όσον αφορά την προώθηση της αποδοχής ορισμένων τεχνολογιών ή εμπορικών τεχνικών από το ευρύ κοινό, μέσα σε ένα περιβάλλον ολοένα και απαιτητικότερων καταναλωτικών αγορών.

- Η **προστασία του περιβάλλοντος** είναι, ίσως, υποχρεωμένη να περιορίζει ή ακόμη και να απαγορεύει τη χρήση ορισμένων εισροών ή τεχνολογιών, πράγμα που ενδέχεται να αυξάνει βραχυπρόθεσμα το κόστος παραγωγής. Ωστόσο, σε περισσότερο μακροπρόθεσμη βάση, μπορεί να βοηθήσει τις επιχειρήσεις της ΕΕ να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ δημιουργεί νέες αγορές για καθαρά προϊόντα και τεχνολογίες.

- Το εντεινόμενο αίτημα για **εταιρική κοινωνική ευθύνη**, ενώ δημιουργεί προκλήσεις τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους υπεύθυνους για τη χάραξη πολιτικής, μπορεί τελικά να έχει θετική συμβολή στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, ενισχύοντας τη συναίνεση γύρω από το ευρωπαϊκό κοινωνικό και οικονομικό μοντέλο.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, ένα από τα βασικά ζητούμενα είναι να διασφαλίζεται ότι τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των εν λόγω θεμιτών στόχων είναι όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα σε σχέση με το κόστος τους και ότι η βιομηχανία διατηρεί την ανταγωνιστικότητά της και είναι σε θέση να συμβάλλει ενεργά στην περαιτέρω επιδίωξη των φιλοδοξιών της κοινωνίας.

Η ΕΕ πρέπει, επομένως, να μεριμνήσει για την επίτευξη της σωστής ισορροπίας μεταξύ των μέτρων που εφαρμόζονται βάσει των διαφόρων πολιτικών. Το ίδιο πρέπει να κάνουν και τα κράτη μέλη στους αντίστοιχους τομείς αρμοδιότητάς τους. Όταν διαπιστώνεται η ύπαρξη ενός μη ισορροπημένου μείγματος πολιτικής, πρέπει να αναλαμβάνεται κατάλληλη διορθωτική δράση.

Δεν υπάρχει καμία θαυματουργή λύση **για την εξεύρεση της σωστής ισορροπίας στις επιμέρους περιπτώσεις.** Ωστόσο, η ΕΕ έχει αρχίσει να αναπτύσσει μια ποικιλία μέσων τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε συνάρτηση με τη φύση της εκάστοτε κατάστασης. Τα μέσα αυτά εξετάζονται στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για τη βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων (βλέπε τμήμα V.2.2. παραπάνω). Επιπροσθέτως, πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα εξής:

– ο συνδυασμός κατάλληλων μέσων πολιτικής μπορεί να συμβάλει στο συγκερασμό των στόχων διαφόρων πολιτικών που φαινομενικά είναι ασυμβίβαστες μεταξύ τους. Παραδείγματος χάριν, η φιλική για τις επιχειρήσεις προσέγγιση που ακολουθεί η ΕΕ όσον αφορά τη ρύθμιση των προϊόντων παρέχει επίσης ουσιαστικές εγγυήσεις στους καταναλωτές και τους χρήστες μέσω των μηχανισμών αποτελεσματικής παρακολούθησης των αγορών, όπως προβλέπει η αναθεωρημένη οδηγία για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων·

– οι νέες προσεγγίσεις στον τομέα των κανονιστικών ρυθμίσεων και η ενίσχυση της παρακολούθησης και εφαρμογής των εν λόγω ρυθμίσεων μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση "ίσων όρων παιχνιδιού".

Με βάση αυτά τα στοιχεία, η ΕΕ θα εξακολουθήσει να βελτιώνει τη μεθοδολογία της.

Τέλος, ένας ακόμη νεότερος τομέας πολιτικής, **ο τομέας της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων**, αναμένεται ότι θα έχει θετικό αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα

και την επιχειρηματικότητα. Στο πλαίσιο της κοινής μεταναστευτικής πολιτικής, η Επιτροπή υπέβαλε προτάσεις που θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των ελλείψεων ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, διευκολύνοντας την κινητικότητα υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν επί μεγάλο χρονικό διάστημα σε χώρες της Ένωσης και την αποδοχή υπηκόων τρίτων χωρών για απασχόληση και αυτοαπασχόληση.

V.2.4. Αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών της βιομηχανίας των υποψήφιων χωρών

Η διεύρυνση παρέχει νέες ευκαιρίες και κέρδη ανταγωνιστικότητας για τη βιομηχανία. Η πείρα που έχει ήδη αποκτηθεί στον τομέα της βελτίωσης των βασικών συνθηκών εντός των οποίων αναπτύσσεται η επιχειρηματική δραστηριότητα μπορεί να συμβάλει στην προώθηση παρόμοιων εξελίξεων και στις υποψήφιες χώρες. Τα διάφορα μέσα ανάλυσης και συγκριτικής αξιολόγησης (benchmarking) μπορούν να υποδείξουν τις βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν όσον αφορά τις υποδομές, τις δεξιότητες και τους τοπικούς θεσμούς.

Ορισμένα μέσα βιομηχανικής πολιτικής ίσως χρειαστεί να προσαρμοστούν, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ειδικές ανάγκες των υποψήφιων χωρών. Δράσεις πολιτικής που αποσκοπούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που να ευνοεί την επιχειρηματικότητα, την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την ανάπτυξη των ΜΜΕ θα μπορούσαν να εφαρμοστούν με ιδιαίτερη ένταση στις υποψήφιες χώρες. Τον Απρίλιο του 2002, οι υποψήφιες χώρες προσυπέγραψαν τις αρχές του Ευρωπαϊκού Χάρτη των Μικρών Επιχειρήσεων ως βάση για την πολιτική δράση στον τομέα αυτόν. Η πρόοδός τους παρακολουθείται προσεκτικά από την Επιτροπή[40]. Η προσπάθεια εξισορρόπησης μεταξύ των πυλώνων της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει επίσης να διασφαλίζει ότι, σε κάθε περίπτωση, επιτελείται συγχρόνως πρόοδος και προς τις τρεις κατευθύνσεις, δηλαδή για την επίτευξη και των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών και των οικονομικών στόχων. Μεταξύ των άλλων τομέων που ίσως χρειαστούν ειδική προσοχή, περιλαμβάνονται η ανάπτυξη των επιχειρηματικών υπηρεσιών, η προώθηση της «φιλοσοφίας» της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και η ενίσχυση της ανάπτυξης ομίλων καινοτομίας. Στην επίτευξη των προτεραιοτήτων της βιομηχανικής πολιτικής αναμένεται επίσης να συμβάλει η υποστήριξη που θα παρασχεθεί από τα διαρθρωτικά ταμεία.

Τέλος, η Επιτροπή εφαρμόζει ήδη ορισμένες δράσεις για την υποστήριξη ειδικών περιπτώσεων στις οποίες η αναδιάρθρωση εξακολουθεί να βρίσκεται σε εξέλιξη, ιδίως στον τομέα του χάλυβα. Επιπροσθέτως, όπως υπογραμμίστηκε στο έγγραφο στρατηγικής σχετικά με την πρόοδο των υποψήφιων χωρών προς την κατεύθυνση της προσχώρησης[41], έως την ημερομηνία της προσχώρησης η Επιτροπή θα εξακολουθήσει επίσης να παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τον τρόπο με τον οποίο οι χώρες αυτές εκπληρώνουν τις δεσμεύσεις τους.

V.2.5. Προσπάθεια βελτίωσης της παγκόσμιας διακυβέρνησης

Η αποτελεσματικότητα των πολιτικών που εφαρμόζει η ΕΕ στον τομέα της ανταγωνιστικότητας εξαρτάται εν μέρει από τη βελτίωση της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Σε ορισμένους τομείς, όπως στην πολιτική ανταγωνισμού, έγινε ουσιαστική πρόοδος προς την

---

[40] Έκθεση σχετικά με τα μέτρα που έλαβαν οι υποψήφιες χώρες για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας, έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, SEC(2001) 2054.

[41] «Προς τη διευρυμένη Ένωση: έγγραφο στρατηγικής και έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την πρόοδο κάθε υποψήφιας χώρας προς την κατεύθυνση της προσχώρησης», COM (2002) 700 τελικό.

κατεύθυνση αυτή[42]. Σε άλλους τομείς, όπως στην προστασία του περιβάλλοντος, την ασφάλεια των καταναλωτών, τα κοινωνικά πρότυπα και τα πρότυπα εργασίας, πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια κατάρτισης παγκόσμια αποδεκτών αρχών. Η επίτευξη προόδου στα θέματα αυτά πιστεύεται ότι θα δώσει στην ΕΕ τη δυνατότητα να αντιμετωπίζει καλύτερα σε παγκόσμιο επίπεδο τα ζητήματα που απαιτούν παγκόσμιες λύσεις, **αναβαθμίζοντας τα παγκόσμια πρότυπα σε όλον τον κόσμο και διασφαλίζοντας, συγχρόνως, ότι το κόστος που συνεπάγεται η ενασχόληση με ζητήματα παγκόσμιου χαρακτήρα δεν επιβαρύνει δυσανάλογα τις επιχειρήσεις της ΕΕ.**

Η πολιτική της ΕΕ, ενώ οφείλει να εξακολουθήσει να επιδιώκει ενεργά την επίτευξη τέτοιων θεμιτών στόχων δημόσιας πολιτικής, πρέπει να έχει ως σαφή στόχο την κατάρτιση διεθνών πλαισίων που να διασφαλίζουν ότι οι δεσμεύσεις αναλαμβάνονται σε ευρύτερη βάση. Οι εν εξελίξει διαπραγματεύσεις που διεξάγονται στο πλαίσιο του Αναπτυξιακού Προγράμματος της Ντόχα (DDA) θα δώσουν στην ΕΕ τη δυνατότητα να συμβάλει σημαντικά στο διάλογο αυτό.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, είναι δυνατόν να κινητοποιηθούν επίσης και άλλα μέσα πολιτικής. Ο διάλογος μεταξύ των κανονιστικών αρχών της ΕΕ και των ομολόγων τους βασικών τρίτων χωρών μπορεί να διαδραματίσει χρήσιμο ρόλο για την πραγματοποίηση προόδου προς την κατεύθυνση της διασφάλισης περισσότερο ισότιμων «όρων παιχνιδιού» σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ ο διάλογος μεταξύ εκπροσώπων των επιχειρηματικών κοινοτήτων[43] μπορεί να θέσει τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων υπό πίεση και να τους αναγκάσει να διαμορφώσουν ένα απλούστερο και διαφανέστερο περιβάλλον για το εμπόριο και τις επενδύσεις.

Επιπροσθέτως, όπως προαναφέρθηκε, η ΕΕ έχει πραγματοποιήσει σημαντικά επιτεύγματα σε ορισμένους τομείς, όπως είναι η ανάπτυξη επιτυχών, φιλικών για τις επιχειρήσεις προσεγγίσεων όσον αφορά τη ρύθμιση των προϊόντων και η βελτίωση της νομοθετικής διαδικασίας γενικά ή η ανάληψη πρωτοποριακών προσπαθειών για το συνδυασμό της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας με την προστασία του περιβάλλοντος. Η ΕΕ πρέπει να εξακολουθήσει να προωθεί τα επιτεύγματα αυτά σε διεθνές επίπεδο, καθώς και τη συμβολή της στη βελτίωση της παγκόσμιας διακυβέρνησης.

Ειδικότερα, η ΕΕ πρέπει να ανανεώσει την υποστήριξή της σε πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην επέκταση των κανονιστικών της προσεγγίσεων σε χώρες του άμεσου περίγυρού της, πέραν της διευρυμένης ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ). Η σχεδιαζόμενη δημιουργία ενός ευρωμεσογειακού χώρου ελεύθερων συναλλαγών έως το 2010, καθώς και οι συμφωνίες σταθεροποίησης και σύνδεσης με χώρες της Δυτικής Βαλκανικής, καθώς και οι ολοένα στενότερες σχέσεις με τη Ρωσία και τις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, θα μπορούσαν να προσφέρουν ενδιαφέρουσες ευκαιρίες από την άποψη αυτή.

---

[42] Πέραν της δημιουργίας μηχανισμών συνεργασίας για θέματα ανταγωνισμού σε διμερή βάση με τρίτες χώρες, η ΕΕ έχει, π.χ., συμμετάσχει ενεργά στη δημιουργία του Διεθνούς Δικτύου Ανταγωνισμού, ενός οργανισμού στον οποίο συμμετέχουν περισσότερες από 70 αρχές προστασίας του ανταγωνισμού και ο οποίος είναι προσανατολισμένος στην υλοποίηση σχεδίων με βάση την αρχή της συναίνεσης.

[43] Βασικά παραδείγματα διαλόγων αυτού του είδους είναι, μεταξύ άλλων, ο Διατλαντικός Επιχειρηματικός Διάλογος (TABD), ο Επιχειρηματικός Διάλογος Στρογγυλής Τράπεζας μεταξύ ΕΕ και Ιαπωνίας, η Στρογγυλή Τράπεζα Βιομηχάνων ΕΕ - Ρωσίας και το Επιχειρηματικό Φόρουμ Mercosur-ΕΕ (MEBF).

V.2.6. Η τομεακή σημασία της επανεξεταζόμενης προσέγγισης

Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ θα εξακολουθήσει να ακολουθεί μια οριζόντια προσέγγιση, πράγμα που αντανακλάται, π.χ., στις δράσεις πολιτικής για την προώθηση της επιχειρηματικότητας ή της καινοτομίας, δράσεις οι οποίες ωφελούν όλες τις επιχειρήσεις. Επιπροσθέτως, η πολιτική που εφαρμόζεται για τη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των βιομηχανικών προϊόντων έχει έναν οριζόντιο στόχο. Ωστόσο, η εφαρμογή της εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά των εκάστοτε τομέων. Παραδείγματος χάριν, τα προϊόντα της φαρμακοβιομηχανίας ή της αυτοκινητοβιομηχανίας υπόκεινται σε λεπτομερείς κανονιστικές ρυθμίσεις, λόγω των εγγενών χαρακτηριστικών ή της χρήσης τους. Έτσι, μια οριζόντια πολιτική εφαρμόζεται διαφορετικά ανάλογα με τον εκάστοτε τομέα. Ομοίως, τα μέτρα υποστήριξης, όπως αυτά που λαμβάνονται στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης, ακολουθούν θεματικές προτεραιότητες. Κατά συνέπεια, η βιομηχανική πολιτική συνδυάζει συγχρόνως μια οριζόντια βάση με μια τομεακή εφαρμογή.

Η διενέργεια λεπτομερών αναλύσεων και η τακτική παρακολούθηση της ανταγωνιστικής κατάστασης των επιμέρους τομέων πιστεύεται ότι παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αξιολογεί την καταλληλότητα του μείγματος πολιτικής. **Οι διαβουλεύσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς** μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο για την αξιολόγηση αυτή και για τις εν συνεχεία αποφάσεις σχετικά με το πλέον ενδεδειγμένο μείγμα εφαρμοστέας πολιτικής. Όπως και στο παρελθόν, η Επιτροπή, όταν χρειάζεται, μπορεί να περιγράφει τη γραμμή την οποία προτίθεται να ακολουθήσει σε έγγραφα πολιτικής.

Στο παράρτημα της παρούσας ανακοίνωσης εξετάζονται ορισμένοι βιομηχανικοί τομείς οι οποίοι έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά και αντιμετωπίζουν διαφορετικές προκλήσεις. Οι τομείς αυτοί πρέπει να θεωρηθούν απλώς ως παραδείγματα, τα οποία επελέγησαν επειδή καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών καταστάσεων. Χρησιμοποιούνται για να καταδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο είναι δυνατόν να αξιολογηθεί το αν και κατά πόσον ο συνδυασμός των παραγόντων και δράσεων πολιτικής που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα κάθε τομέα είναι σωστός ή πρέπει να τροποποιηθεί, σύμφωνα με τη συνολική επανεξεταζόμενη προσέγγιση βιομηχανικής πολιτικής, με βάση μια σύντομη ανάλυση των ισχυρών σημείων και των αδυναμιών του κάθε τομέα.

Το γεγονός ότι **η εφαρμογή της πολιτικής πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τα ειδικά χαρακτηριστικά των επιμέρους τομέων δεν σημαίνει ότι η βιομηχανική πολιτική πρέπει να κατακερματίζεται.** Αντίθετα, χρειάζεται μια ευρεία αντίληψη της κατάστασης, η οποία θα εγγυάται ότι η εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής σε έναν συγκεκριμένο τομέα συνάδει με τα συμφέροντα των άλλων τομέων.

Επιπροσθέτως, **οι προσεγγίσεις που δοκιμάζονται σε έναν συγκεκριμένο τομέα μπορούν να προστεθούν στη «φαρέτρα» της βιομηχανικής πολιτικής και να χρησιμοποιηθούν ως υποδείγματα και σε άλλους τομείς που αντιμετωπίζουν παρόμοιες ανάγκες.** Οι νεωτεριστικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη διασφάλιση της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων στην πραγματοποίηση των σχετικών αναλύσεων και στη χάραξη της εφαρμοστέας πολιτικής αποτελούν εύστοχα παραδείγματα. Ορισμένες πρωτοβουλίες θεωρούνται επιτυχείς, με την έννοια ότι βοήθησαν να χυθεί φως στις προκλήσεις που αντιμετωπίζονται όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα επιμέρους τομέων και τις πιθανές απαντήσεις πολιτικής. Μεταξύ των πρωτοβουλιών αυτών περιλαμβάνεται η επανεξέταση της φαρμακευτικής νομοθεσίας και η ομάδα υψηλού επιπέδου

G10 για τα φάρμακα[44] στο φαρμακευτικό τομέα, η έκθεση STAR 21[45] για τις αεροδιαστημικές βιομηχανίες - που αποτελεί συνέχεια της πρωτοβουλίας ACARE[46] - ή το σχέδιο δράσης για τη βιοτεχνολογία και τις βιοεπιστήμες[47]. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες προσφέρουν ένα μοντέλο του τρόπου με τον οποίο είναι δυνατόν να διασφαλιστεί η καλύτερη ανταπόκριση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ στις ανάγκες των επιχειρήσεων.

---

44 Η «ομάδα υψηλού επιπέδου για την καινοτομία και την παροχή φαρμάκων», που είναι επίσης γνωστή ως «G10».

45 Στρατηγική μελέτη για τον αεροδιαστημικό τομέα κατά τον 21ο αιώνα.

46 Συμβουλευτική Ομάδα για την Αεροναυτική Έρευνα στην Ευρώπη.

47 Περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Βιοεπιστήμες και βιοτεχνολογία - Μια στρατηγική για την Ευρώπη» [COM (2002) 27 τελικό].

VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η βιομηχανική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να έχει ουσιαστική συμβολή στην επίτευξη των ακόλουθων τριών στόχων.

- Ο πρώτος είναι **να καθορίσει τα όρια** μέσα στα οποία η βιομηχανία και οι επιχειρηματίες μπορούν να επιδιώξουν την ικανοποίηση των φιλοδοξιών τους. Επιδιώκει τη θέσπιση ενός προβλέψιμου νομικού πλαισίου, που να μπορεί να προσαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες πολιτικής. Το αντιστάθμισμά του είναι ότι οι εν λόγω φορείς πρέπει να έχουν τη βεβαιότητα ότι, όταν σέβονται τις υποχρεώσεις αυτές, η ευρωπαϊκή κοινωνία ως σύνολο θα αποδέχεται την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Για την Επιτροπή, καθώς και για τα κράτη μέλη, ο ρόλος αυτός πρέπει να είναι ενεργός και δυναμικός, διότι αν το πλαίσιο αυτό δεν οριοθετηθεί σωστά μπορεί να οδηγήσει σε κινδύνους για το κοινό ή σε σπατάλη βιομηχανικών πόρων και σε ματαίωση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

- Ο δεύτερος είναι **να διασφαλίζει ότι υπάρχουν οι συνθήκες που παρέχουν στη βιομηχανία τη δυνατότητα να αναπτύξει** και να υλοποιήσει το ανταγωνιστικό δυναμικό της. Η ευρωπαϊκή κοινωνία δεν μπορεί να υιοθετεί μια παθητική στάση απέναντι στην πηγή του πλούτου της. Η διαθεσιμότητα τεχνολογίας, δεξιοτήτων, ενός εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού, μιας θετικής στάσης απέναντι σε όσους αναλαμβάνουν κινδύνους, χρηματοδοτικών πόρων και των άλλων συνθηκών που διαμορφώνουν ένα πραγματικά ανταγωνιστικό και καινοτόμο επιχειρηματικό περιβάλλον πρέπει να είναι η μόνιμη μέριμνα των υπεύθυνων για τη χάραξη πολιτικής στην Ευρώπη.

- Ο τρίτος είναι **να διασφαλίζει ότι υπάρχουν και λειτουργούν αποτελεσματικά,** με την ευρύτερη έννοια, **τα πλαίσια, οι θεσμοί και τα μέσα** που χρειάζονται για να μπορούν το επιχειρηματικό περιβάλλον και η βιομηχανία να ενεργούν σύμφωνα με τις δημόσιες υποχρεώσεις τους.

Παρά το γεγονός ότι η πολιτική αυτή έχει εκ φύσεως οριζόντιο χαρακτήρα, ωστόσο πρέπει να εφαρμόζεται με τρόπο προσαρμοσμένο στα ειδικά χαρακτηριστικά των διαφόρων επιμέρους τομέων.

Ο στόχος που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας και οι προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης είναι φιλόδοξοι και μπορούν να ικανοποιηθούν μόνο αν ενεργοποιηθεί και κινητοποιηθεί πλήρως η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Υπάρχει ήδη μια σφριγηλή δέσμη μέσων πολιτικής, καθώς και η γενική βούληση των ενδιαφερόμενων μερών να συμβάλουν. Ωστόσο, η επιτυχία, και τελικά η εξασφάλιση περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης και μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής, θα είναι δυνατή μόνον αν οι προσπάθειες είναι πλήρως επικεντρωμένες.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προτίθεται να εξετάσει κατά τους προσεχείς μήνες τον τρόπο με τον οποίο οι κύριες πολιτικές της συνδέονται με την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας της ΕΕ. Η διαδικασία αυτή θα βοηθήσει επίσης τη βιομηχανική πολιτική να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων άλλων πολιτικών.

Η συζήτηση αυτή δεν πρέπει να περιοριστεί μόνο στους κόλπους της Επιτροπής. **Όλα τα όργανα της ΕΕ, αλλά και τα κράτη μέλη όπως και οι υποψήφιες χώρες,** πρέπει να αντιμετωπίσουν, με τη σειρά τους, την πρόκληση. Η βελτίωση της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται ότι τονώνει και υποστηρίζει τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, είναι ευθύνη όλων μας. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή καλεί όλα τα

ενδιαφερόμενα μέρη να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους για τα θέματα που θίγονται στην παρούσα ανακοίνωση.

Το νεοσύστατο **Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας** θα έχει να διαδραματίσει βασικό ρόλο για την προώθηση της διαδικασίας που δρομολογείται με την παρούσα ανακοίνωση. Αποτελεί ένα φόρουμ για τη χάραξη του «χάρτη πορείας» τον οποίο πρέπει να ακολουθήσει η βιομηχανική πολιτική προκειμένου να συμβάλει στο στόχο της Λισσαβώνας και για την παρακολούθηση της επιτελούμενης προόδου. Μπορεί να διασφαλίσει τη συνοχή μεταξύ των πολιτικών που εφαρμόζονται σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών και να βελτιώσει την αλληλεπίδρασή τους. Είναι στην κατάλληλη θέση για να εξετάζει τόσο τη γενική ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας όσο και την ανταγωνιστικότητα των επιμέρους βιομηχανικών τομέων.

Η διαδικασία αυτή βρίσκεται στην αρχή της. Η Επιτροπή θα επανέλθει στο ζήτημα αυτό προκειμένου να συναγάγει περαιτέρω συμπεράσματα, με βάση την εξέλιξή της, και ενδέχεται να προτείνει και άλλες πρωτοβουλίες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ:

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΜΕΙΓΜΑΤΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: ΜΕΡΙΚΑ ΤΟΜΕΑΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

1. Ο χαλυβουργικός τομέας

Η ΕΕ είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός χάλυβα στον κόσμο μετά την Κίνα, αλλά ο πρώτος από την άποψη της ποιότητας παραγωγής. Η ΕΕ παράγει περίπου το 20% της παγκόσμιας παραγωγής χάλυβα, ο κύκλος εργασιών της υπολογίζεται σε 70 δισεκατομμύρια ευρώ και απασχολεί 250.000 άτομα. Επιπροσθέτως, πέραν της οικονομικής της σημασίας, η βιομηχανία αυτή είναι βασικός προμηθευτής των μεγαλύτερων, και ίσως των περισσότερο διεθνώς προσανατολισμένων, μεταποιητικών τομέων, όπως είναι οι τομείς των κατασκευών, των οχημάτων, των μηχανημάτων και εξοπλισμού και της επεξεργασίας μετάλλων. Χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη πολύ μεγάλων επιχειρήσεων (οι πολυάριθμες συγχωνεύσεις των τελευταίων ετών δημιούργησαν έναν μικρό αριθμό επιχειρήσεων παγκόσμιου πραγματικά επιπέδου στην ΕΕ) και μικρότερων, εξειδικευμένων παραγωγών. Ο τομέας είναι ολοκληρωμένος. Οι πέντε κορυφαίοι παραγωγοί αντιπροσωπεύουν πάνω από το 60% της συνολικής παραγωγής της ΕΕ, ενώ ο ένας από αυτούς είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός χάλυβας στον κόσμο. Η διαδικασία συγκέντρωσης στον τομέα του χάλυβα οφείλεται όχι μόνο στην ανάγκη εξασφάλισης οφελών συνέργειας και μειώσεων κόστους που προκύπτουν από μέτρα αύξησης της αποτελεσματικότητας, αλλά και στην προσπάθεια εξασφάλισης του κρίσιμου χρηματοοικονομικού μεγέθους που απαιτείται για να καταστούν δυνατές οι επενδύσεις στην αναγκαία, και πανάκριβη, καινοτομική τεχνολογία. Ο εν λόγω τομέας, ο οποίος συνήθως θεωρείται παραδοσιακός, εκσυγχρονίστηκε σε πολύ σημαντικό βαθμό προκειμένου να προσαρμοστεί στο μεταβαλλόμενο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Ο χαλυβουργικός τομέας της ΕΕ είναι ένας από τους ανταγωνιστικότερους στον κόσμο. Η επίδοση αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην εικοσαετή προσπάθεια αναδιάρθρωσής του. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η χαλυβουργική βιομηχανία της ΕΕ κατάργησε περίπου 50 εκατομμύρια τόνους πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας και μείωσε το εργατικό της δυναμικό από 900.000 σε 250.000 άτομα.

Για να διατηρήσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε τεχνολογικό επίπεδο, η βιομηχανία της ΕΕ εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ικανότητά της να καινοτομεί, πράγμα που προϋποθέτει σημαντική ερευνητική δραστηριότητα. Επιπλέον, το «κλειδί» της επιτυχίας είναι η προοδευτική επικέντρωση της βιομηχανίας στην παραγωγή χαλύβων ποιότητας, απόλυτα προσαρμοσμένων στις ανάγκες των πελατών. Ο επιτυχής ανταγωνισμός στον τομέα της ποιότητας θεωρείται κρίσιμης σημασίας, διότι η χαλυβουργική βιομηχανία της ΕΕ, που χαρακτηρίζεται από χαμηλή ελαστικότητα κόστους, θα εξακολουθήσει να αντιμετωπίζει ανταγωνιστές που επωφελούνται από συγκριτικά πλεονεκτήματα κόστους και/ή λιγότερο δεσμευτικές κανονιστικές ρυθμίσεις (κρατικές ενισχύσεις, περιβάλλον). Η κερδοφορία στο χαλυβουργικό τομέα θα εξακολουθήσει να επηρεάζεται από την αστάθεια τιμών την οποία προκαλούν οι ταχύτατες διακυμάνσεις της ζήτησης σε συνδυασμό με τις άκαμπτες δομές προμηθειών και/ή οι διακυμάνσεις των νομισματικών ισοτιμιών.

Η ΕΕ πραγματοποίησε τις προσπάθειες αναδιάρθρωσης της βιομηχανίας μέσω του ειδικού πλαισίου της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Το πλαίσιο αυτό προέβλεπε την ανοχή των κρατικών ενισχύσεων μόνο εφόσον συνοδεύονταν από μειώσεις παραγωγικής ικανότητας, από συνοδευτικά μέτρα μετριασμού των κοινωνικών συνεπειών της αναδιάρθρωσης και από

μέτρα υποστήριξης της έρευνας και ανάπτυξης (ιδίως της εφαρμοσμένης έρευνας και της υποστήριξης πιλοτικών σχεδίων/σχεδίων επίδειξης). Σήμερα η Συνθήκη ΕΚΑΧ έχει πλέον λήξει, αλλά η συμβολή της ΕΕ στον εκσυγχρονισμό του τομέα θα συνεχιστεί με βάση τη Συνθήκη ΕΚ. **Κατά συνέπεια, το σημερινό μείγμα πολιτικής, που προβλέπει, ειδικότερα, πολύ μεγάλη συμβολή από την πολιτική Ε&Α και από την πολιτική κατάρτισης, φαίνεται ότι αντιμετωπίζει ικανοποιητικά τις ανάγκες του τομέα, αν και θα πρέπει να εξακολουθήσουν να καταβάλλονται προσπάθειες για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας.**

Με τη διεύρυνση, η ΕΕ θα κληθεί, ειδικότερα, να αντιμετωπίσει περιπτώσεις μη βιώσιμης παραγωγικής ικανότητας και χαμηλή παραγωγικότητα σε ορισμένα από τα νέα κράτη μέλη. Επομένως, οι προσπάθειες αναδιάρθρωσης που καταβάλλονται σήμερα θα πρέπει να συνεχιστούν και μετά την προσχώρηση. Η πείρα την οποία έχει αποκτήσει η ΕΕ όσον αφορά την υποστήριξη προηγούμενων διαδικασιών προσαρμογής σε υφιστάμενα κράτη μέλη - με τη συντονισμένη χρήση του ανταγωνισμού, της Ε&Α, της επαγγελματικής κατάρτισης και των περιφερειακών πολιτικών - μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πηγή έμπνευσης από την άποψη αυτή. Η ευθυγράμμιση με το κοινωνικό κεκτημένο, και ιδίως με τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς της ΕΕ, θα αποτελέσει επίσης σημαντική πρόκληση για το χαλυβουργικό τομέα των νέων κρατών μελών. Και στις δύο περιπτώσεις, η παροχή στοχοθετημένης υποστήριξης από την ΕΕ θα μπορούσε να είναι χρήσιμη.

Επιπροσθέτως, η διεθνής ανταγωνιστικότητα των παραγωγών χάλυβα της ΕΕ απειλείται από τα προστατευτικά μέτρα που λαμβάνονται σε τρίτες χώρες, καθώς και από προβλήματα προμήθειας βασικών εισροών, και ιδίως σιδηρούχων θραυσμάτων και απορριμμάτων, οι εξαγωγές των οποίων περιορίζονται από ορισμένες τρίτες χώρες. Τα μέσα της εμπορικής πολιτικής θα πρέπει να παραμείνουν ενεργοποιημένα για την άρση αυτών των εμποδίων.

Η βιομηχανική πολιτική πρέπει να διασφαλίσει τον άριστο συντονισμό όλων αυτών των μέσων, προκειμένου να επιτευχθεί το μεγαλύτερο δυνατό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, χωρίς όμως, συγχρόνως, να παραβλέπει την ανάγκη για ισορροπία μεταξύ των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης.

2. Η χημική βιομηχανία

Η χημική βιομηχανία της ΕΕ είναι μάλλον ανομοιογενής. Τα μεγέθη των επιχειρήσεων ποικίλλουν σε πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ οι ΜΜΕ συνυπάρχουν με επιχειρήσεις παγκοσμίου επιπέδου. Ο τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ΕΕ, ευρισκόμενος μεταξύ των τριών κορυφαίων βιομηχανιών στα 11 από τα 15 κράτη μέλη. Παίζει επίσης βασικό ρόλο ως προμηθευτής διαφόρων άλλων τομέων-χρηστών, από τη γεωργία έως την κλωστοϋφαντουργία και την αυτοκινητοβιομηχανία.

Η γενική ανταγωνιστική θέση του εν λόγω τομέα είναι ευνοϊκή[48]. Η προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας αυξανόταν με ετήσιο ρυθμό 3,2% κατά τη δεκαετία του '90, έναντι ρυθμού 1,9% για τη μεταποιητική βιομηχανία γενικά. Η χημική βιομηχανία παράγει το 16,2% της προστιθέμενης αξίας του μεταποιητικού τομέα στην ΕΕ. Η σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας κατά 3,4% ετησίως από το 1996 και μετά συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη σημερινή ανταγωνιστική κατάσταση. Επιπλέον, με εμπορικό πλεόνασμα της τάξεως των 50 δισεκατομμυρίων ευρώ, το δεύτερο μεγαλύτερο όλων των μεταποιητικών τομέων της ΕΕ, αποτελεί επίσης σημαντική πηγή εσόδων για την ΕΕ ως σύνολο.

Ωστόσο, ο ανταγωνισμός τιμών εξαιτίας της παραγωγής πρώτων υλών χαμηλού κόστους στη Μέση Ανατολή και του εντονότατου ανταγωνισμού από την Κίνα σε προϊόντα χαμηλού κόστους/χαμηλού περιθωρίου κέρδους ενδέχεται να γίνει ακόμη οξύτερος, πράγμα που ενισχύει την ήδη υφιστάμενη τάση για «εμπορευματοποίηση» των χημικών προϊόντων. Η βιομηχανία, για να παραμείνει στην πρωτοπορία της μάχης αυτής και να διατηρήσει την ανταγωνιστική της θέση, πρέπει να αυξήσει τις δαπάνες της για έρευνα και καινοτομία. Εντούτοις, τα περιθώρια κέρδους είναι χαμηλότερα απ' ό,τι στις ΗΠΑ, πράγμα που καθιστά δυσχερέστερη τη χρηματοδότηση των επενδύσεων και της έρευνας. Επιπλέον, καταγράφονται εκτεταμένα ελλείμματα δεξιοτήτων. Πέραν αυτού, οι ολοένα και αυστηρότερες απαιτήσεις στον τομέα του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας δημιουργούν ιδιαίτερες προκλήσεις για τις επιχειρήσεις αυτού του τομέα και ιδίως για τις ΜΜΕ. **Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων θα μπορούσε να οδηγήσει σε επιδείνωση της συνολικής ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής χημικής βιομηχανίας. Ο κίνδυνος αυτός απαιτεί ενισχυμένη επαγρύπνηση εκ μέρους της ΕΕ.**

Η ΕΕ έχει δημιουργήσει μια εσωτερική αγορά στον τομέα των χημικών προϊόντων, πράγμα που ενίσχυσε σημαντικά την ανταγωνιστικότητά της. Το έντονο ενδιαφέρον του ευρέος κοινού και του πολιτικού κόσμου για την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από τον κίνδυνο που δυνητικά αντιπροσωπεύουν οι περίπου 30.000 χημικές ουσίες οι οποίες, όπως εκτιμάται, διοχετεύονται στο εμπόριο σε ποσότητες άνω του 1 τόνου ετησίως (99% της χημικής αγοράς) αύξησε την ανάγκη για ευρεία επανεξέταση αυτής της πολιτικής. Η πρόκληση είναι να επιτευχθεί ένα υψηλό επίπεδο προστασίας για όλα τα χημικά προϊόντα, διασφαλίζοντας, συγχρόνως, την αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και τονώνοντας την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα. Η Επιτροπή πρότεινε μια στρατηγική για την επιτυχή αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών[49]. Η νομοθετική δέσμη της Επιτροπής θα έχει ως στόχο την αποτελεσματική, σε σχέση με το κόστος της, εφαρμογή των

---

48 Πηγή: Eurostat, European Business «Facts and Figures 1990 – 2000» (στοιχεία και αριθμοί για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις).

49 Λευκή Βίβλος - στρατηγική για μια μελλοντική πολιτική για τα χημικά προϊόντα [COM(2001) 88].

προτάσεων της στρατηγικής[50], διασφαλίζοντας, συγχρόνως, το υψηλό επίπεδο προστασίας το οποίο απαιτούν οι πολίτες της ΕΕ για την υγεία και το περιβάλλον. Ωστόσο, για να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, τα μέτρα αυτά πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προσεκτικής εφαρμογής και διαχείρισης.

Μια άλλη πρόκληση είναι η αναβάθμιση της χημικής βιομηχανίας των νέων κρατών μελών και η μεταφορά του κοινοτικού κεκτημένου, πράγματα που, σε ορισμένους τομείς, θα είναι δαπανηρά.

Κατά συνέπεια, για να μπορέσει η χημική βιομηχανία της ΕΕ να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις διαφαινόμενες μεγάλες προκλήσεις στον τομέα της ανταγωνιστικότητας, πρέπει να υιοθετήσει μια ενεργό προσέγγιση που να εκτείνεται πέραν των κανονιστικών θεμάτων. Η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να περιλαμβάνει, με την προϋπόθεση της προσεκτικής παρακολούθησης των εξελίξεων στο χημικό τομέα, ποικιλία μέτρων:

– όπως και σε άλλους τομείς, η καινοτομία αποτελεί βασικό παράγοντα, ενώ η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης θα μπορούσε να διασφαλίσει την κινητοποίηση των σχετικών πολιτικών της ΕΕ - ιδίως της πολιτικής Ε&Α και της πολιτικής για τους ανθρώπινους πόρους - για την αντιμετώπιση των αναγκών της χημικής βιομηχανίας·

– ως πολύ μεγάλος χρήστης ενέργειας, η χημική βιομηχανία θα επωφεληθεί σε μεγαλύτερο βαθμό από τους περισσότερους άλλους τομείς από την περαιτέρω απελευθέρωση της ενεργειακής αγοράς, που θα οδηγήσει σε εντονότερο ανταγωνισμό και σε χαμηλότερες τιμές·

– όσον αφορά τις κανονιστικές ρυθμίσεις, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής πρέπει να εξεύρουν τη σωστή ισορροπία μεταξύ των επιβαρύνσεων που επιβάλλονται βραχυπρόθεσμα στη βιομηχανία, από τη μία πλευρά, και των περισσότερο μακροπρόθεσμων βελτιώσεων στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία καθώς και των μέσων ενθάρρυνσης της καινοτομίας, από την άλλη, με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη το ευκαιριακό κόστος, εκφραζόμενο σε απώλειες εναλλακτικών επενδύσεων, και τις συνέπειές του στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας.

– ο χημικός τομέας αναμένεται επίσης να ωφεληθεί σαφώς από την ανάπτυξη παγκόσμιων κανόνων για την προστασία του περιβάλλοντος, όπου αυτό είναι δυνατόν·

– τέλος, τα μέσα της εμπορικής πολιτικής είναι απαραίτητα για τη διάνοιξη νέων ευκαιριών για τις επιχειρήσεις της ΕΕ στις αγορές τρίτων χωρών. Η δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ και του Συμβουλίου Συνεργασίας του Περσικού Κόλπου (GCC) θα μπορούσε να συμβάλει θετικά στην επίτευξη του στόχου αυτού, όπως επίσης η επέκταση της Συμφωνίας για την Εναρμόνιση των Χημικών Δασμολογίων (CTHA) σε περισσότερους εμπορικούς εταίρους ή, περισσότερο μακροπρόθεσμα, η πλήρης κατάργηση των δασμών στα χημικά προϊόντα.

Ο ισορροπημένος συνδυασμός αυτών των μέσων πολιτικής αναμένεται να συμβάλει στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας του χημικού τομέα, καθιστώντας, συγχρόνως, δυνατή την πραγματοποίηση ουσιαστικής προόδου προς την κατεύθυνση της επίτευξης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

---

[50] Το συνολικό άμεσο κόστος που συνεπάγεται για τη βιομηχανία η αξιολόγηση κινδύνων βάσει των σημερινών προτάσεων υπολογίζεται από 1,4 έως 7 δισεκ. ευρώ, με πιθανότερη τιμή τα 3,6 δισεκ. ευρώ.

3. Η αεροδιαστημική βιομηχανία

Η αμυντική και αεροδιαστημική βιομηχανία χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερες δομές: η αγορά μεγάλων πολιτικών (μη στρατιωτικών) αεροσκαφών κυριαρχείται από δύο εταιρείες παγκόσμιου επιπέδου, ενώ στην αγορά αμυντικών προϊόντων οι μόνοι αγοραστές είναι κρατικοί φορείς. Η βιομηχανία αυτή χαρακτηρίζεται επίσης παραδοσιακά από έντονη κρατική παρέμβαση, περιλαμβανομένων περιπτώσεων πλήρους κρατικής ιδιοκτησίας - παρά το γεγονός ότι σε αρκετά κράτη μέλη έχει ήδη αρχίσει μια διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων -, καθώς και από τη δημόσια υποστήριξη των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης. Η βιομηχανία είναι εντάσεως έρευνας, ενώ ούτε τα πολιτικά αεροσκάφη ούτε τα αμυντικά προϊόντα υπόκεινται στους συνήθεις κανόνες του παγκόσμιου εμπορίου.

Παρά το γεγονός ότι η Ευρώπη προώθησε την ανάδειξη μιας ανταγωνιστικής, σε παγκόσμιο επίπεδο, εταιρείας στον τομέα των μεγάλων πολιτικών αεροσκαφών και πραγματοποίησε σημαντικές διεισδύσεις και σε άλλους τομείς (ελικόπτερα, δορυφόροι και εκτοξευτήρες τους), ωστόσο, η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας απειλείται από το συνδυασμό διαφόρων παραγόντων:

– ανεπαρκής ενοποίηση της βιομηχανίας σε επίπεδο ΕΕ: παρά το γεγονός ότι έχουν καταβληθεί προσπάθειες για την αντιμετώπιση του γεωγραφικού κατακερματισμού των αγορών, η διαδικασία ενοποίησης της βιομηχανίας σε ευρωπαϊκή κλίμακα εξακολουθεί να είναι ατελής·

– κατακερματισμένες και ασυντόνιστες προσπάθειες στον τομέα της Ε&Α·

– ατελής εσωτερική αγορά: σε ό,τι αφορά τις αμυντικές αγορές, ο κατακερματισμός παραμένει ο κανόνας, πράγμα που οφείλεται στις ασυμβίβαστες μεταξύ τους εθνικές απαιτήσεις, ενώ το σχέδιο δράσης το οποίο πρότεινε η Επιτροπή το 1997 ως μέρος της ανακοίνωσης για την «υλοποίηση της στρατηγικής της Ένωσης στον τομέα των βιομηχανιών που συνδέονται με τον τομέα της άμυνας»[51] δεν συνοδεύτηκε από συγκεκριμένα μέτρα, κυρίως λόγω της έλλειψης δέσμευσης από τα κράτη μέλη. Επιπροσθέτως, τα κράτη μέλη ήταν απρόθυμα να υιοθετήσουν μια κοινή προσέγγιση όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις στον τομέα της άμυνας. Αντίθετα, στο μη στρατιωτικό τομέα, οι αποφάσεις που έλαβε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να δημιουργήσει έναν Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια της Αεροπλοΐας (ΕΑΣ), να θεσπίσει κοινές κανονιστικές ρυθμίσεις για τα επίπεδα θορύβου των αεροσκαφών και την ασφάλεια και να προετοιμάσει το έδαφος για τη δημιουργία του ενιαίου ευρωπαϊκού ουρανού δίνουν μια ευκαιρία στην ευρωπαϊκή αεροδιαστημική βιομηχανία να λειτουργήσει σε ένα περισσότερο εναρμονισμένο τεχνικό περιβάλλον, αντισταθμίζοντας τις δυσμενείς συνέπειες που προξενούνται από τις διαφορετικές εθνικές ρυθμίσεις που υπάρχουν σήμερα·

– γενικά, μειούμενη ζήτηση: από το τέλος του ψυχρού πολέμου και μετά, οι αμυντικές βιομηχανίες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της συρρίκνωσης των αγορών τους, ενώ οι εταιρείες που κατασκευάζουν πολιτικά αεροσκάφη εξακολουθούν να υποφέρουν από την κρίση που έπληξε τους αερομεταφορείς μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001[52]. Η διαρθρωτική κατάσταση της αεροναυπηγικής βιομηχανίας εξαρτάται από την ικανότητά

---

[51] COM (97) 583 τελικό.

[52] Κατά συνέπεια, το σφρίγος της αεροδιαστημικής βιομηχανίας της ΕΕ εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την οικονομική κατάσταση των αερομεταφορέων.

της να πραγματοποιήσει συγχωνεύσεις και να εδραιώσει τη θέση της σε ευρωπαϊκό επίπεδο[53].

Ο συνδυασμός αυτών των μειονεκτημάτων είχε ως αποτέλεσμα το γεγονός ότι οι ευρωπαίοι κατασκευαστές έχουν χάσει έδαφος και δυσκολεύονται να διατηρήσουν τα επίπεδα επενδύσεων και καινοτομίας που απαιτούνται για να παραμείνουν ανταγωνιστικοί. **Ως εκ τούτου, η βιομηχανία βρίσκεται σε κρίσιμη ανταγωνιστική κατάσταση, πράγμα που σημαίνει ότι επιβάλλεται ταχεία και αποφασιστική δράση για την αντιστροφή της τάσης αυτής**.

Το μείγμα πολιτικής που εφαρμόζεται σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά την αεροδιαστημική και την αμυντική βιομηχανία δεν προχωρεί συνήθως πέρα από την παροχή υποστήριξης στις δραστηριότητες Ε&Α. Είναι, όμως σαφές, ότι η πολιτική αυτή δεν είναι αρκετή για την επιτυχή αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο εν λόγω τομέας όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα. Η Επιτροπή συγκρότησε μια συμβουλευτική ομάδα που αποτελείται από στελέχη της βιομηχανίας και από μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων οργάνων της ΕΕ. Η πρωτοβουλία αυτή, που είναι γνωστή ως STAR 21[54], κατέληξε στην έκδοση μιας έκθεσης η οποία, με βάση ανάλυση της κατάστασης, προβαίνει σε ορισμένες συστάσεις για δράσεις πολιτικής με ειδικότερο στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Οι συστάσεις αφορούν την έρευνα και την ανάπτυξη, τους ανθρώπινους πόρους και την κινητικότητα των ερευνητών, την εναρμόνιση των στρατιωτικών απαιτήσεων, προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάδυση μιας ενιαίας αγοράς, μια φιλόδοξη διαστημική πολιτική (ιδίως με το πρόγραμμα Galileo) και την προώθηση της διοίκησης της πολιτικής αεροπορίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και την εφαρμογή μιας ουσιαστικής ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής.

Τα μέσα μιας περισσότερο φιλόδοξης βιομηχανικής πολιτικής στον τομέα αυτό θα μπορούσαν να αναπτυχθούν εύκολα με βάση μια ξεκάθαρη δέσμευση. Αυτό που χρειάζεται είναι μια τέτοια ξεκάθαρη δέσμευση από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη - και πρωτίστως από όλα τα κράτη μέλη - για την ανάληψη συγκεκριμένης δράσης με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αυτών των βασικής σημασίας βιομηχανιών.

---

[53] Οι πρόσφατες αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που αναγνωρίζουν την αποκλειστική αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στους τομείς που διέπονται από εσωτερικούς κοινοτικούς κανόνες, αναμένεται να βελτιώσουν την προσαρμογή του σχετικού κανονιστικού πλαισίου.

[54] Στρατηγική μελέτη για τον αεροδιαστημικό τομέα κατά τον 21ο αιώνα.

4. Βιοτεχνολογία

Η βιοτεχνολογία είναι μια έντονα καινοτομική δραστηριότητα, η οποία εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη γνώση και από εξειδικευμένους πόρους, ενώ συγχρόνως επηρεάζει ολοένα και περισσότερο την ανταγωνιστικότητα βιομηχανιών που χρησιμοποιούν τα προϊόντα της, όπως είναι η φαρμακευτική βιομηχανία, η προστασία των καλλιεργειών ή η παραγωγή ειδών διατροφής γεωργικής προέλευσης. Οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι σημαντικές, αλλά ο ρόλος των ΜΜΕ για την καινοτομία και οι δεσμοί τους με τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα (από τα οποία συχνά εκπηγάζουν) εξηγούν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της βιομηχανίας, και ειδικότερα τη συγκρότηση ομίλων και τη γεωγραφική συγκέντρωση.

Παρά το γεγονός ότι ορισμένες ευρωπαϊκές εταιρείες είναι παγκοσμίου επιπέδου, γενικά η καινοτομική ικανότητα του ευρωπαϊκού βιοτεχνολογικού τομέα παραμένει πολύ χαμηλότερη από τα αντίστοιχα επίπεδα των ΗΠΑ και το χάσμα δεν φαίνεται να μειώνεται. Ο λόγος μεταξύ των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που χορηγούνται από το αμερικανικό (USPTO) και από το ευρωπαϊκό (ΕΓΔΕ) γραφείο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σε αμερικανικές και ευρωπαϊκές εταιρείες είναι περίπου τρία προς ένα και τρία προς δύο. Επίσης, οι αμερικανικές βιοτεχνολογικές εταιρείες αναπτύσσονται ταχύτερα και ετοιμάζουν περισσότερα νέα προϊόντα απ' ό,τι οι ευρωπαϊκές ομόλογές τους[55].

Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ του εν λόγω τομέα, όπως ο μεγάλος χρόνος ανάπτυξης προϊόντων, οι αυστηρές διαδικασίες αδειοδότησης και η ανεπάρκεια χρηματοδοτικών πόρων, πράγμα που σημαίνει ότι οι ΜΜΕ που επινοούν νέα προϊόντα και διαδικασίες δεν είναι συχνά σε θέση να διασφαλίσουν τη διάθεσή τους στο εμπόριο. Κατά συνέπεια, αντί της ταχείας εσωτερικής τους ανάπτυξης, είναι υποχρεωμένες να διαθέτουν, βάσει συμβάσεων αδειοδότησης, τα προϊόντα τους σε μεγαλύτερες εταιρείες ή να δέχονται να εξαγοραστούν. Επιπροσθέτως, ηθικά και περιβαλλοντικά ζητήματα καθώς και ζητήματα προστασίας των καταναλωτών, έχουν δυσχεράνει τη θέσπιση ενός κοινά αποδεκτού και λειτουργικού νομοθετικού πλαισίου, πράγμα που, με τη σειρά του, δυσκολεύει τις εταιρείες να αναπτύξουν προϊόντα και διαδικασίες που να μπορούν να διοχετευθούν στην αγορά υπό προβλέψιμες συνθήκες. Η κατάσταση αυτή, με τη σειρά της, επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα των βιομηχανιών που χρησιμοποιούν τα προϊόντα της βιοτεχνολογίας, και πρωτίστως του φαρμακευτικού τομέα.

Όλα αυτά τα ζητήματα μαζί υποδηλώνουν την ύπαρξη σοβαρών κενών στο πολιτικό πλαίσιο που διέπει αυτή τη δραστηριότητα εντάσεως γνώσης, κενών τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν για να μπορέσει η βιομηχανία αυτή να παράσχει την πλήρη συμβολή της στην ανταγωνιστικότητα της ΕΕ. Παρά το γεγονός ότι η ΕΕ αναγνώρισε πολύ νωρίς τη σημασία της βιοτεχνολογίας, η έμφαση δόθηκε αρχικά στα ζητήματα της προστασίας του περιβάλλοντος και των καταναλωτών, χωρίς άμεση αντιμετώπιση του ζητήματος της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιοτεχνολογίας (πέραν της παροχής υποστήριξης σε δραστηριότητες Ε&Α).

Η προσέγγιση αυτή ήταν σαφώς ανεπαρκής για την αντιμετώπιση των αδυναμιών του εν λόγω τομέα και αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή ανέλαβε τη διεξοδική ανάλυση της ανταγωνιστικής κατάστασης του βιοτεχνολογικού τομέα της ΕΕ με την εκπόνηση

---

[55] Τα θέματα αυτά καλύπτονται επίσης στην έκθεση 2001 της Επιτροπής για την ανταγωνιστικότητα. Οι λόγοι των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αντιστοιχούν σε στοιχεία του 2000 για το USPTO και του 1997 για το ΕΓΔΕ.

μελετών, την πραγματοποίηση διαβουλεύσεων με τους εμπλεκόμενους φορείς και την διενέργεια συγκριτικών αξιολογήσεων (benchmarking) μεταξύ των κρατών μελών και των ΗΠΑ. Με τη διαδικασία αυτή εντοπίστηκαν οι ανάγκες της βιομηχανίας και έγιναν απολύτως κατανοητά τα ισχυρά της σημεία και οι αδυναμίες της. Το πρόσφατο σχέδιο δράσης για τις βιοεπιστήμες και τη βιοτεχνολογία[56] προτείνει μια ολοκληρωμένη και συνολική στρατηγική, που συνδυάζει μέτρα προώθησης της ανταγωνιστικότητας με μέτρα που αποσκοπούν στη διασφάλιση της υπεύθυνης διακυβέρνησης. Το σχέδιο δράσης βασίζεται σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς, ούτως ώστε να ληφθούν δεόντως υπόψη οι κοινωνικές ανησυχίες. Μεταξύ των κυριοτέρων στοιχείων του είναι τα εξής:

– η ενίσχυση της αλυσίδας δημιουργίας αξίας έχει ουσιώδη σημασία. Η βιοτεχνολογία είναι μια δραστηριότητα που βασίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στη γνώση και στους πόρους. Κατά συνέπεια, οι σημαντικότερες προτεραιότητες είναι η διαθεσιμότητα ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, η παροχή ουσιαστικής υποστήριξης για έρευνα παγκόσμιου επιπέδου, η διασύνδεση κέντρων αριστείας στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας, η εφαρμογή ενός προσιτού και αποτελεσματικού συστήματος προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και η επαρκής διαθεσιμότητα κεφαλαίων.

– πρέπει να διασφαλιστεί η υπεύθυνη διακυβέρνηση. Βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της βιοτεχνολογίας στην Ευρώπη είναι ο κοινωνικός έλεγχος και ο συνεχής δημόσιος διάλογος. Ο διάλογος πρέπει αναγκαστικά να περιλαμβάνει και τα ηθικά ζητήματα τα οποία βρίσκονται στο επίκεντρο ορισμένων τομέων της βιοτεχνολογίας. Ένα κανονιστικό πλαίσιο που θα βασίζεται στην επιστήμη, θα είναι διαφανές, αποτελεσματικό και αναλογικό και θα σέβεται τις αρχές της προφύλαξης και της επαρκούς ενημέρωσης των καταναλωτών αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης, ενώ, συγχρόνως, δεν θα πρέπει να επιβάλλει ανώφελες διοικητικές επιβαρύνσεις και εμπόδια για την υπεύθυνη καινοτομία.

– σε διεθνές επίπεδο, η ΕΕ πρέπει να αναλάβει την πρωτοπορία για τη χάραξη διεθνώς συμφωνημένων κατευθυντήριων γραμμών, προτύπων και συστάσεων και πρέπει επίσης να μεριμνήσει ώστε οι αναπτυσσόμενες χώρες, σύμφωνα με τους πολιτικούς τους στόχους, να έχουν το μερίδιό τους στα οφέλη που προκύπτουν από τη βιοτεχνολογία.

Όλες αυτές οι προτεραιότητες μπορούν να επιτευχθούν μόνο με συνδυασμό μέσων προερχόμενων από διάφορους τομείς πολιτικής (περιλαμβανομένης της προστασίας της δημόσιας υγείας και της προστασίας του καταναλωτή, της εσωτερικής αγοράς, της περιβαλλοντικής πολιτικής, της εμπορικής πολιτικής, καθώς και του κανονιστικού πλαισίου - όροι πρόσβασης στην αγορά, νομοθετικές διατάξεις που επιτρέπουν ή απαγορεύουν ορισμένες πρακτικές, ερευνητικές μέθοδοι ή τεχνολογίες - κ.λπ.). Κατά συνέπεια ουσιώδης προϋπόθεση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιοτεχνολογίας θα είναι ο κατάλληλος συντονισμός μέσων προερχόμενων από διάφορες πολιτικές της ΕΕ.

---

[56] Περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Βιοεπιστήμες και βιοτεχνολογία – Μια στρατηγική για την Ευρώπη» [COM (2002) 27 τελικό].

5. Ο τομέας των τηλεπικοινωνιών

Οι τηλεπικοινωνίες είναι τομέας τεράστιας σημασίας για την οικονομία της ΕΕ, χαρακτηρίζεται δε από στενή αλληλοσύνδεση υπηρεσιών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Με έσοδα που υπερβαίνουν τα 300 δισεκ. ευρώ, απασχολεί πάνω από 1,5 εκατομ. άτομα. Κατά τα τελευταία έτη παρουσίασε διψήφιο ρυθμό ανάπτυξης και συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και του πλούτου σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Στον τομέα των υπηρεσιών και του εξοπλισμού δραστηριοποιούνται ευρωπαϊκές επιχειρήσεις παγκοσμίου επιπέδου, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν θεμελιώσει τη διεθνή τους επέκταση σε μια πανευρωπαϊκή παρουσία.

Η κατάσταση αυτή αποτελεί απόρροια μιας ριζικής αλλαγής της βιομηχανίας κατά την τελευταία δεκαετία, αλλαγής η οποία χαρακτηρίζεται από τη στροφή από τα εθνικά μονοπώλια σταθερών τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών σε μια κατάσταση στα πλαίσια της οποίας προσφέρεται στους τελικούς χρήστες ένα ευρύτερο φάσμα καινοτομικών υπηρεσιών από διάφορους παρόχους. Οι κυριότεροι παράγοντες της αλλαγής ήταν η διαδικασία ελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών σε επίπεδο ΕΕ, σε συνδυασμό με την πρόοδο που σημείωσαν οι ψηφιακές τεχνολογίες. Επιπροσθέτως, οι διεθνείς εμπορικοί φραγμοί που υπήρχαν στον τομέα των τηλεπικοινωνιών καταργήθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό, πράγμα που επέτρεψε την εμφάνιση ανταγωνιστικών συνθηκών σε παγκόσμιο επίπεδο σε όλα σχεδόν τα τμήματα της αγοράς.

Στον τομέα των υπηρεσιών, η διάρθρωση της βιομηχανίας εξακολουθεί να κυριαρχείται από τους παλαιούς μονοπωλιακούς οργανισμούς, αλλά τα μερίδια αγοράς των οργανισμών αυτών μειώνονται συνεχώς στον τομέα των σταθερών υπηρεσιών, ιδίως στα τμήματα των υπεραστικών και των διεθνών κλήσεων. Στον τομέα των κινητών υπηρεσιών, οι εθνικές αγορές χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη περισσότερων του ενός οργανισμών, ενώ το μερίδιο αγοράς των κορυφαίων οργανισμών είναι χαμηλότερο από το 50% στα 2/3 των κρατών μελών[57].

Στον τομέα του τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού, η πραγματοποίηση οικονομιών κλίμακας οδήγησε σε σημαντική συγκέντρωση της βιομηχανίας κατά την τελευταία δεκαπενταετία, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα να διατηρήσουν την παρουσία τους σε όλα τα τμήματα προϊόντων ελάχιστες μόνο ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Ωστόσο, η θεαματική ανάπτυξη των κινητών και των διαδικτυακών υπηρεσιών ώθησε ορισμένες εταιρείες να εστιάσουν τις δραστηριότητές τους μόνο στις κινητές τεχνολογίες, ενώ όλοι οι μεγάλοι όμιλοι είναι εκτεθειμένοι στον ανταγωνισμό που τους ασκούν μικρότερες καινοτόμες επιχειρήσεις, ιδίως από τη Βόρεια Αμερική, την Ιαπωνία και την Νοτιοανατολική Ασία.

Το μείγμα πολιτικής που χρησιμοποιήθηκε στον τομέα αυτόν είναι η απελευθέρωση της αγοράς των υποδομών και των συναφών αγορών υπηρεσιών βάσει του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού, σε συνδυασμό με τη θέσπιση κανονιστικών αρχών που είναι εναρμονισμένες σε επίπεδο ΕΕ και εφαρμόζονται από τις εθνικές αρχές. Επιπροσθέτως, η παροχή υποστήριξης από την ΕΕ στις δραστηριότητες Ε&ΤΑ στον τομέα των τεχνολογιών της κοινωνίας της πληροφορίας (ΤΚΠ) συνέβαλε στην ενίσχυση της επιστημονικής και τεχνολογικής βάσης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, ενθαρρύνοντάς την να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική σε διεθνές επίπεδο.

---

[57] Έβδομη έκθεση σχετικά την εφαρμογή της δέσμης κανονιστικών ρυθμίσεων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, COM(2001) 706.

Ωστόσο, ο τομέας αντιμετωπίζει προβλήματα που οφείλονται σε συνδυασμό παραγόντων: την έκρηξη της «φούσκας» του Διαδικτύου, την οικονομική επιβράδυνση και την πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα. Συγχρόνως, ο κινητός τομέας αντιμετωπίζει τη μετάβαση από τη δεύτερη στην τρίτη γενιά (3G). Το υψηλό κόστος της λήψης αδειών 3G αποτελεί σημαντική επιβάρυνση για πολλούς οργανισμούς στην Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό, οι οργανισμοί μείωσαν τις κεφαλαιακές δαπάνες τους, με αποτέλεσμα την πραγματοποίηση απολύσεων μεγάλης κλίμακας από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κατασκευής εξοπλισμού. **Κατά συνέπεια, η ανταγωνιστικότητα του τομέα δέχεται ισχυρή πίεση, πράγμα που καταδεικνύει την ανάγκη κινητοποίησης των διαθέσιμων μέσων πολιτικής.**

Επομένως, η επίτευξη προόδου φαίνεται ότι προϋποθέτει την τόνωση της ζήτησης και την αύξηση της "σιγουριάς" για όσους επιθυμούν να επενδύσουν. Οι κανονιστικές και πολιτικές πρωτοβουλίες που εφαρμόζονται αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη αυτών των στόχων:

(1) το νέο κανονιστικό πλαίσιο, που πρέπει να αρχίσει να εφαρμόζεται από τα κράτη μέλη έως τον Ιούλιο του 2003, είναι περισσότερο ευέλικτο από το υφιστάμενο. Θα παράσχει μεγαλύτερη κανονιστική σταθερότητα και διαφάνεια, θα προωθήσει την ενίσχυση του ανταγωνισμού και θα αυξήσει τις δυνατότητες επιλογής των καταναλωτών. Το νέο κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να εφαρμοστεί πλήρως έγκαιρα και να παραμείνει σταθερό.

(2) το σχέδιο δράσης eEurope 2005 αποσκοπεί ειδικότερα στην προώθηση ασφαλών υπηρεσιών, εφαρμογών και περιεχομένου, με βάση μια ευρέως διαθέσιμη ευρυζωνική δομή. Μέχρι σήμερα, η ευρυζωνική αγορά αναπτυσσόταν αργά, αλλά με τα νέα προϊόντα και υπηρεσίες αναμένεται να είναι στο μέλλον μία από τις περισσότερο αναπτυσσόμενες αγορές για τους κατασκευαστές εξοπλισμού.

(3) τα σημερινά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης και οι συναφείς πρωτοβουλίες αναμένεται να συμβάλουν στην ενθάρρυνση της επέκτασης της ευρυζωνικής υποδομής, περιλαμβανομένης της υποδομής 3G, και στην ανάπτυξη νέων εφαρμογών, υποστηρίζοντας, π.χ., σχέδια πολυγλωσσικού περιεχομένου, καινοτόμα κινητά συστήματα πληρωμών και δοκιμές καινοτόμων υπηρεσιών 2.5-3G.

(4) στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, ειδικότερα, οι προσπάθειες της ΕΕ να διασφαλίσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών μέσω της προστασίας των δεδομένων, της ασφάλειας του Διαδικτύου και της ασφαλούς διεξαγωγής των επιχειρηματικών συναλλαγών (ηλεκτρονική εμπιστοσύνη) θα συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός σταθερού και προβλέψιμου περιβάλλοντος και θα αυξήσουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στις online συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών, πράγμα που αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον αγοράς.